

TORNION KAUPUNGIN VARHAISKASVATUS

Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen laatu vanhempien näkökulmasta

Väisänen Sonja

Opinnäytetyö
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomikoulutus
Sosionomi (AMK)

2016

Sosiaali- ja terveysala
Sosionomikoulutus
Sosionomi

Tekijä	Sonja Väisänen	2016
Ohjaajat	Heli Arola & Seija Järvi	
Toimeksiantaja	Tornion kaupunki, varhaiskasvatus	
Työn nimi	TORNION KAUPUNGIN VARHAISKASVATUS – Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen laatu vanhempien näkökulmasta	
Sivu- ja liitesivumäärä	60 + 8	

Opinnäytetyöni tarkoituksena on saada tietoa Tornion kaupungin varhaiskasvatuksen laadusta vanhempien kokemana. Varhaiskasvatusta ohjaavia asiakirjoja on viime aikoina tarkastettu ja kehitetty, joten kehityksen voi uskoa näkyvän myös paikallisella tasolla tulevaisuudessa. Täten kehittämisen tueksi kaivataan ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen tilasta ja laadusta.

Työ tarkastelee laatua määrittäviä tekijöitä, laadunhallintaa varhaiskasvatuksessa sekä Tornion varhaiskasvatuksen laatua. Teoria osuudessa selvitän kasvu- ja oppimisympäristön, pedagogiikan, osallisuuden sekä kasvatuskumppanuuden merkityksiä laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Selvitän myös mistä tekijöistä laadukas varhaiskasvatus koostuu ja miten laadulle asetetaan tavoitteet ja miten sitä arvioidaan.

Opinnäytetyö on luonteeltaan sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen. Vanhempien mielipiteen selvittämiseksi varhaiskasvatuksen laadusta olen laatinut kyselylomakkeen oppilaitoksen Webropol -ohjelman avulla. Kyselyyn vastasi 92 vanhempaa. Osan kyselyn vastauksista olen analysoinut sisällönanalyysillä.

Laadukas varhaiskasvatus on moniulotteista ja laadun kokeminen kätkee sisälleen paljon erilaisia tekijöitä. Yleinen kuva Tornion varhaiskasvatuksen laadusta on hyvä, mutta kehitettävääkin on. Vanhempien mahdollisuudet vaikuttaa ja osallisuus varhaiskasvatuksen toimintaan on asia johon tulevaisuudessa tulisi panostaa. Vanhempien toiveiden kuulemisen myötä myös koettu laatu voi kasvaa.

Avainsanat

Varhaiskasvatus, laatu, päivähoito, vanhemmat, osallisuus, laatutekijät.

School of Social Services
Degree Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

Author	Sonja Väisänen	2016
Supervisor	Heli Arola & Seija Järvi	
Commissioned by	City of Tornio, early childhood education	
Subject of thesis	Early Childhood Education in Tornio – Quality in daycare and early childhood education from the parents' point of view	
Number of pages	60 + 8	

The purpose of this thesis was to get information of quality at Tornio early childhood education from the parents' point of view. The guiding instruments of early childhood education have recently been reviewed and developed, so that development should be reflected also at the local level in the future. To support the development of early childhood education, we need updated information on the status and quality of it.

This thesis examines quality factors, quality management in early childhood education and also the quality of Tornio early childhood education. In the theory part I explore the meaning of growth and learning environment, pedagogy, participation and educational partnership to high-quality early childhood education. I also try to find out what factors high quality early childhood education consists of and how to set goals to quality and how it is evaluated.

The thesis is both qualitative and quantitative in nature. To find out the parents' opinion of the quality of early childhood education I have used Lapland University of Applied Science's Webropol application to draw up the questionnaire. The inquiry was answered by 92 parents. Part of the responses I have analyzed by content analysis.

Early childhood education quality is multi-dimensional and experiencing the quality includes several factors. The general picture of Tornio's early childhood education is good but there is always reason for development. A thing that should be invested in the future is the parents' possibilities to influence and to participate in early childhood education activities. By listening to the parents' wishes there could be an increase in perceived quality.

Key words Early childhood education, quality, day care, parents, participation, quality factors

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖPROSESSI	8
2.1	Tutkimuskysymykset.....	9
2.2	Tutkimusjoukko ja -menetelmät	10
2.3	Aineiston keruu ja analysointi	10
2.4	Eettisyys ja luotettavuus	14
3	VARHAISKASVATUKSEN TEORIOITA	16
3.1	Kasvu ja oppiminen kasvu- ja oppimisympäristöissä	16
3.2	Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa	19
3.3	Osallisuus	21
3.4	Kasvatuskumppanuus.....	22
4	PÄIVÄHOIDON JA VARHAISKASVATUKSEN LAATU	24
4.1	Laadunhallinta ja tavoitteet	24
4.2	Laatutekijät	28
4.3	Laadun arviointi	30
4.4	Laadunhallinta ja laadun kehittäminen Tornion varhaiskasvatuksessa	31
5	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	35
5.1	Päivähoitopalvelut.....	35
5.2	Päiväkodin toiminnallisuus.....	37
5.3	Vuorovaikutus, yhteistyö ja henkilökunnan ammattitaito.....	41
5.4	Hoidon ja kasvatuksen arviointi	43
5.5	Tyytyväisyys palveluihin.....	45
5.6	Avoimet kysymykset	47
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	52
7	POHDINTA	56
	LÄHDELUETTELO	58
	LIITTEET	61

KUVIOT

- Kuvio 1. Laatuso (soveltaen Hujala ym. 1999, 58.)
- Kuvio 2. Varhaiskasvatuksen laadunarviointimalli (Hujala & Huttunen 1999, 78; Hujala & Fonsén 2010, 9).
- Kuvio 3. Laadukas päivähoito Torniossa
- Kuvio 4. Kuinka kauan olette olleet päivähoiton asiakkaana?
- Kuvio 5. Miten seuraavat asiat ovat toteutuneet Tornion päivähoitossa?
- Kuvio 6. Väittämä: "Ryhmäkoot ovat liian suuria"
- Kuvio 7. Väittämä: "Yhtä lasta kohden on riittävästi aikuisia"
- Kuvio 8. Väittämä: "Aikuiset vaihtuvat usein ryhmässä"
- Kuvio 9. Miten asiat toteutuvat vastaajien mielestä päiväkodin hoidossa ja kasvatuksessa?
- Kuvio 10. Kuinka hyvin seuraavat asiat toteutuvat? (vastaajien lukumäärä 91)

1 JOHDANTO

Sain idean tämän opinnäytetyön aiheeseen ollessani työyhteisö- ja organisaatioharjoittelussa Tornion kaupungin päivähoidossa. Harjoitteluun mennessäni pohdimme opinnäytetyölleni aihetta yhdessä ohjaajani kanssa, kuka oli yksi Tornion kaupungin päivähoidon aluejohtajista. Tornion kaupungissa päivähoitoon on tullut joitain muutoksia viimeisten vuosien aikana, joten ajattelin että näistä muutoksista olisi nyt hyvä kerätä kokemuksia ja samalla pohtia varhaiskasvatuksen laadukkuutta tarkemmin. Aikaisemmasta laatuun liittyvästä kartoituksesta Tornion varhaiskasvatuspalvelujen suhteen on jo pian kymmenen vuotta, joten aihe koettiin tämänkin perusteella tarpeelliseksi. Esitin ideani aiheesta Tornion kaupungin varhaiskasvatuksen johtoryhmälle ja he kokivat aiheen hyödylliseksi ja työelämälähtöiseksi.

Halusin tehdä opinnäytetyön, josta olisi hyötyä varhaiskasvatustyöhön ja se avaisi mahdollisesti jotain uutta tietoa käytäntöön. Tarkoitukseni oli, että opinnäytetyöni olisi tutkimuksellinen ja se liittyisi nimenomaan palvelun käyttäjän kokemuksiin. Aiheen tarkentuessa laadun käsittämisen näkökulmaksi tuli vanhempien näkökulma. Vaikkakin päivähoitopalvelun varsinaisia käyttäjiä ja kokemusasiantuntijoita ovat lapset, niin tässä tutkimuksessa halusin kartoittaa vanhempien kokemuksia päivähoidon laadusta sisällölliseltä sekä arkisten toimintojen ja kasvatuskumppanuuden sarjoilta. Aihe on hyödyllinen laadun ja päivähoitotoiminnan kehittämisen näkökulmasta. Se voi avata ideoita tulevaisuuteen ja antaa vanhemmille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa lapsensa päivän sisältöön sekä laadukkuuteen. Varhaiskasvatusta kehitetään valtakunnallisesti ja tämän myötä kehittämistyötä tulee näkyä myös alueellisesti. Tieto kehittämisen kohteista on ensiarvoisen tärkeää palvelua kehitettäessä.

Työlle perusteita antaa myös opetushallituksen kehittäminen uusi varhaiskasvatussuunnitelma (2016a, 48) jonka mukaan on tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Myös uuden varhaiskasvatus-

lain (580/2015 1:7b §) mukaan lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Työn alussa esittelen opinnäytetyöprosessia ja sen jälkeen käsittelen tärkeitä varhaiskasvatusta määrittäviä tekijöitä osana laadukasta varhaiskasvatusta. Näistä etenen tarkempaan laadun käsittämiseen sekä laadunhallintaan varhaiskasvatuksessa. Avaan tässä yhteydessä myös Tornion varhaiskasvatuksen laadun koostumusta ja laadunhallintaa. Näistä etenen tulosten esittelyyn ja johdopäätöksiin. Lopuksi pohdin työn vaiheita ja etenemistä.

2 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Tavoitteena tällä työllä on kerätä kokemustietoa päivähoidossa olevien lasten vanhemmilta heidän käyttämistään päivähoitopalveluista sekä heidän kokemastaan yhteistyöstä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. Samalla sen tarkoituksena on pohtia mikä on laadukasta päivähoitoa ja varhaiskasvatusta sekä mitkä tekijät vaikuttavat päivähoidon laadukkuuteen.

Laatukartoituksen avulla toivoin löytäväni kehittämideoita ja pohdittavaa niin sekä työyhteisöille että päivähoidon hallinnolle. Vanhempien mahdollisuus osallistua sekä myös aktiivisuus osallistumiseen lastensa päivähoidon kehittämisen eteen on yksi tärkeistä ajatuksista tutkimuksen takana. Vanhemmilla on arvokasta tietoa lasten kehitysvaiheesta sekä myös tietoa lastensa mieltymyksistä ja hyviä ideoita päivähoidon toimivuuteen.

Varhaiskasvatuksen laadukkuutta ei voida koskaan kehittää liikaa. Laatumittaukset ja kartoitukset laadun kokemisesta olisivat tarpeellisia tehtäväksi aina tiettyin väliajoin. Laadun kokijoita päivähoidossa ovat päivähoidon hallinto ja johto, työntekijät, lapset sekä lasten vanhemmat. Kaikki tahot kokevat laadukkuuden eritavoin, joten olisikin tarpeen kartoittaa kaikkien tahojen kokemukset ennen kuin palvelun laadusta saataisiin kattavin kuva. Tämä opinnäytetyö raottaa vain vanhempien näkökulmaa päivähoidon laadusta koska resurssit yhden tekijän opinnäytetyölle ovat rajalliset. Kokisin tarpeelliseksi jatkoa ajatellen, että muidenkin Tornion päivähoidon laadun asiantuntijoiden kokemukset kartoitettaisiin, etenkin lasten.

Kasvatusyhteisö voi saada työstä arvokasta tietoa, jota he eivät välttämättä ole osanneet ajatella työn lomassa. Oman työn reflektointi ja lapsen kokemusten pohtiminen ovat ensiarvoisen tärkeitä työssä kehittymisen kannalta, mutta myös se, miten ammattilaisten tekemä työ näyttäytyy esimerkiksi vanhempien näkökulmasta, on merkityksellistä tietoa. Vanhemmat näkevät päivähoidon arkea ja kuulevat lapsen kertovan päivähoitopäivästään ja kokemuksistaan hoidossa, joten heillä on paljon tietoa päivähoitopalvelujärjestelmän toimivuudesta

ja kehittämisen kohteista. Vanhemmat käyttävät päivähoitopalveluja, joten palvelun kehittämisen kannalta kokemukset ja mielipiteet palvelun laadusta olisi hyvä saada kuuluviin, jotta palvelua voitaisiin kehittää.

Halusin tämän kartoituksen sisältävän koko Tornion alueen päivähoitopaikat, jotta koko alueen toiminnasta saataisiin mahdollisimman laaja-alainen ja yhteinen kuva. Rajaan kuitenkin kartoituksen koskemaan vain päiväkodeissa olevien lasten vanhempien kokemuksia koska yhden hengen työllä opinnäytetyöstä tulisi todella laaja.

2.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tutkimuskysymyksiä ovat:

- Miten vanhemmat kokevat päivähoiton laadun?
- Minkälaiset ovat vanhempien vaikutusmahdollisuudet päivähoiton suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin sekä miten heitä on otettu näihin mukaan?
- Miten yhteistyö henkilökunnan ja vanhempien välillä toimii?

Nämä kysymykset ovat perusedellytyksiä hyvän varhaiskasvatuksen laadun toteuttamiselle. Laadukkaaseen varhaiskasvatukseen liittyy myös monia muita tekijöitä, mutta yhteyden vanhempien kanssa täytyy toimia, jotta lapsi voitaisiin tuntea sekä hänen kehitysvaiheensa ja tarpeensa tunnistaa mahdollisimman hyvin ja sitä kautta myös arvioida lapsen kasvua ja kehitystä.

Teoksessa Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa esitelty Hujala-Huttusen päivähoiton laadunarviointimalli toimii hyvin laadun määrittämisen sekä arvioimisen tukena (Hujala, Parrila, Lindberg, Nivala, Tauriainen & Vartiainen 1999, 78). Mallissa on otettu huomioon eri osatekijät, jotka liittyvät laadukkaaseen päivähoitoon. Käytän mallia jäsentämään tutkimusta sekä tässä opinnäytetyössä ky-

selynä tehtävää aineiston keruuta. Malli auttaa avaamaan ja pohtimaan eri osatekijöitä laajemmin ja pohtimaan mitä kaikkea kuhunkin alueeseen voisi kuulua.

2.2 Tutkimusjoukko ja -menetelmät

Tutkimuksessa yhdistyy sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen piirteet. Laadullisessa tutkimuksessa on ajatuksena todellisen elämän kuvaaminen. Todellisuuden tapahtumat muovaavat kuitenkin toisiaan, jolloin niistä voidaan löytää monensuuntaisia suhteita. Laadullisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään tutkimaan kokonaisvaltaisesti ja pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2014, 161.) Laadullista ja määrällistä tutkimusta voi olla vaikea tarkkarajaisesti erottaa toisistaan. Ne voidaan nähdä myös toisinaan täydentäviksi tutkimuksen lähestymistavoiksi yhdistämällä piirteitä molemmista tavoista. Tässä tutkimuksessa osittain käytettävän kvantitatiivisen tutkimuksen avulla saadaan tuloksia, joita voidaan laajentaa koskemaan myös kvalitatiivista aineistoa. Kvalitatiivista tutkimusta voidaan käyttää täten kvantitatiivisen tutkimuksen esikokeena, jolloin on tarkoitus taata, että mitattavat seikat ovat tarkoituksenmukaisia tutkimuskysymysten kannalta sekä myös mielekkäitä tutkimusjoukolle (Hirsijärvi ym. 2014, 136).

Kvantitatiivista tutkimusta käytetään paljon sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä. Määrällistä tutkimusta ohjaa tutkimuksen teoreettinen tausta. Teoria ohjaa uuden tiedon etsinnässä samanaikaisesti kun se jäsentää kerättyä aineistoa. Täten määrällistä tutkimusta tehdessä on syytä perehtyä aiempiin tutkimuksiin sekä teorioihin ennen oman tutkimuksen tekemistä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa otetaan kantaa aiempiin tutkimuksiin aiheesta sekä määritellään käsitteitä aiheeseen liittyen. Tärkeää on myös, että havaintoaineisto soveltuu määrälliseen mittaamiseen. (Hirsijärvi ym. 2014, 139-144.)

2.3 Aineiston keruu ja analysointi

Aineistoa kerään kyselylomakkeella. Kysely on laadittu hyödyntäen oppilaitoksen Webropol -sovellusta. Kyselylomakkeella toteutetun aineiston keruun avulla

voi saada kattavammin ja isommalta joukolta vanhempia tietoa heidän kokemastaan päivähoiton laadusta. Koska tutkimus on tarkoitettu kattamaan kaikkien Tornion päiväkodissa olevien lasten vanhempien kokemuksia, niin kyselylomakkeella toteutettava aineiston keruu soveltui tähän työhön parhaimmin. Tornion kaupungin varhaiskasvatuksen johtoryhmän toiveena oli, että kysely toteutettaisiin avoimena kyselynä. Linkki kyselyyn lähetettiin kaikille päiväkodissa olevien lasten vanhemmille ja sen lisäksi se laitettiin myös Tornion kaupungin Internet-sivuille avoimeksi ajalle 26.5.-20.6.2016. Tavoittaakseni vanhemmat osa kyselyn saatekirjeistä jaettiin paperiversiona, josta vanhemmat saivat tiedon kyselystä. Aineistoa analysoidessa tulee ottaa huomioon kyselyn julkisuus, eli siihen voi käytännössä käydä vastaamassa kuka tahansa. Luulen tämän olevan kuitenkin hyvin epätodennäköistä koska kyselyyn vastanneista valtaosa oli vastannut kaikkiin kysymyksiin.

Kysely osoitettiin Tornion päiväkodissa joko kokopäiväisesti tai osapäiväisesti hoidossa olevien lasten vanhemmille. Perheiden tarkkaa lukumäärää ei ollut tiedossa, mutta lapsia Torniossa päiväkotihoidossa oli Terveystieteiden ja hyvinvointilaitoksen (2005 - 2016) tekemien tilastojen mukaan vuonna 2014 yhteensä 788 lasta. Kyselyyn vastanneilla 92 vanhemmalla oli perheessään keskimäärin 1,34 lasta. Tämän perusteella kysely olisi osoitettu noin 588 vanhemmalle. Tällöin vastausprosentiksi tulisi 16 %. Kyselyssä ei ollut toivetta siitä, tulisiko siihen vastata perheen molemmat vanhemmat. Voidaan siis myös olettaa, että kyselyyn on vastannut perheestä vain yksi vanhempi, jolloin vastausprosenttina olisi 31 %. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein varsin pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan näitä mahdollisimman perusteellisesti. Tällöin aineiston tieteellisyyden kriteeri ei olekaan sen määrä vaan laatu. (Eskola & Suoranta 1998, 18.)

Kyselynä tehtävä aineiston keruu tunnetaan survey-tutkimuksen menetelmänä. Termi *survey* tarkoittaa kyselyn, haastattelun ja havainnoinnin muotoja, joissa aineistoa kerätään standardoidusti ja sen kohdehenkilöt muodostaa otoksen tietystä perusjoukosta. Kaikille kyselyyn osallistuville annetaan samat kysymykset. Kyselystä saadut tulokset muutetaan taulukkomuotoon ja aineisto saateetaan tilastollisesti käsiteltävään muotoon. (Hirsijärvi ym. 2014, 140, 193-194.)

Aineistoa kerätessä ja kyselyä tehdessä tulee pohtia miten vakavasti vastaajat suhtautuvat tutkimukseen, käsittävätkö vastaajat vastausvaihtoehdot oikein, ovatko vastaajat perehtyneet tutkimuksen aiheeseen sekä minkälainen mahdollinen vastauskato tulee olemaan (Hirsijärvi ym. 2014, 195). Olennaista on pohtia myös kyselyn toteutusaikaa, tutkimukseen osallistuvien määrää ja kyselyn muotoa. Päädyin kyselyn muodoista verkkokyselyyn koska siihen on yksinkertaisempaa ja vaivattomampaa vastata sekä se myös säästää kustannuksia ja aikaa. Kyselyn ajankohdaksi valikoitui kevät ja ajankohta ennen suosituinta lomakautta, jotta vanhemmat olisivat vielä tavoitettavissa. Vastauskatoa voi aiheuttaa muun muassa jo alkanut lomakausi sekä sähköpostitse lähetetyn kyselyn vastaanottamisen ongelmat. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää riittävän suurta otosta, jotta aineistosta saatuja tuloksia voidaan yleistää tutkittavia asioita laajempaan joukkoon tilastollisen päättelyn keinoin (Heikkilä 2014, 15). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa taas otoksen suuri koko ei ole ratkaiseva tekijä, vaan tärkeää on ilmiön tai tapahtuman tarkka kuvaaminen, auttaa lukijaa ymmärtämään jotain toimintaa sekä antaa ilmiölle teoreettisesti mielekäs tulkinta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta voidaan selvittää kyselyn kohteena olevan joukon arvoja, asenteita, tarpeita ja odotuksia. Lisäksi kyselystä saatuja tietoja voidaan käyttää hyödyksi toiminnan kehittämisessä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85; Heikkilä 2014, 15.)

Kyselyn kysymykset teemoitin Hujalan ym. (1999, 78) mukaisen laadunarviointimallin eri tekijöihin liittyviin luokkiin, jotka otsikoin vastaamaan tarkemmin kysymyksiä. Kyselylomakkeessa käytin monivalintakysymyksiä sekä Likertin asteikon tyyppisiä kysymyksiä. Vastausten analysoiminen ja käsittely tämän tyyppisten kysymysten avulla helpottuu ja niihin vastaaminen on helpompaa. Sisällytin kyselyyn muutaman avoimen kysymyksen, jotta vastaajan oma ääni pääsisi kuuluviin kyselyssä ja mikäli vastaaja halusi aiheesta tai kokemastaan kertoa tarkemmin. Valitsin kyselyyn kysymyksiä, jotka antaisivat vastauksia tutkimuskysymyksiini ja tietoa varhaiskasvatuksen laadukkuudesta. Laadittuani alustavan kyselyn, tarkastutin sen sisältöä ohjaavilla opettajillani sekä Tornion kaupungin varhaiskasvatuksen johtoryhmällä. Tarkastuksesta nousseiden muuta-

mien puutteiden korjausten jälkeen kysely lähetettiin aluejohtajien toimesta vanhemmille sähköpostitse.

Pyrin etsimään aineistosta ne seikat, jotka vaikuttavat olennaisesti tutkimuksen tuloksiin ja antavat vastauksia sekä uutta tietoa tutkimuskysymyksiin nähden. Teemoitan vastaukset laadunarviointimallin (Hujala ym. 1999, 78) mukaisesti luokkiin tai eri aihepiireihin, joita olen hyödyntänyt myös kyselyä laatiessani. Tällöin on mahdollista myös vertailla avattujen teemojen esiintymistä aineistossa.

Käytän kvantitatiivisia lukuja ja tulkintoja lähinnä laadullisen aineiston tukena. Tutkimuksen laadullisuus näkyy vastaajien kokemusten ja näkemysten suhteesta palvelun laatuun ja sen kehittämiseen. Laadullinen tutkimus kuvailee, antaa sisällölle tulkintoja, tekee asiaa ymmärrettäväksi, löytää merkityksiä ja kehittää todellisuutta vastaavasta aineistosta uutta teoriaa (Pitkäranta 2014, 106). Kvantitatiivinen tutkimusote taas näkyy kyselyn tukena aiheen laadullisessa käsittelyssä sekä aiheiden ja käsitteiden avaamisen tukena määrällisinä havaintoina. Aineiston keruumenetelmänä opinnäytetyössä toimii kyselylomake ja sitä analysoin sisällönanalyysillä. Webropol -sovellus auttaa analysoimaan monivalinta- sekä Likertin asteikon kysymyksiä asettamalla ne valmiiksi taulukoita viin muotoihin. Avoimet kysymykset teemoitan vastausluokkiin sisällönanalyysin avulla joko kokonaan omiin luokkiinsa tai sovittaen myös ne laadunarviointimallin mukaisesti kategorioihin joiden mukaan olen tehnyt kyselylomakkeen. Teemoittelussa on kyse laadullisen aineiston ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan, jolloin voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 93). Kvantitatiivinen aineisto ilmenee muun muassa luvuin, prosenttein ja erilaisin kuvioin työssäni.

Laadullisessa analyysissä on kyse usein induktiivisesta, deduktiivisesta tai abduktiivisesta päättelytavasta. Induktiivisessä päättelyssä aineiston tulkinnat tapahtuvat yksittäisestä yleiseen ja deduktiivisessä yleisestä yksittäiseen. Abduktiivisessä päättelyssä havaintojen tekoon liittyy jonkinlainen johtoajatus. Aineiston sisällönanalyysi voi tapahtua aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti, jolloin edellä mainitut päättelytavat voivat toimia erottavina tekijöi-

nä aineiston analyysin päättelyprosessin muodossa. Koska käytän kyselyn pohjana varhaiskasvatuksen laadun teoria käsitteistöä, niin koen sopivaksi sisällön-analyysitavaksi teoriaohjaavan tavan. Tässä tavassa on teoreettisia kytkentöjä ja teoria voi olla tukena analyysin etenemisessä. Analyysistä voi tunnistaa aikaisemman tiedon vaikutuksen, mutta tiedon merkitys ei ole teoriaa kokeileva vaan enemmänkin uusia ajatuksia avaava. Teoriaohjaavan analyysin päättelyn taustalla on usein kyse abduktiivisesta päättelystä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 95-100.)

2.4 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys peilaa valintoja joita tutkija tekee pohtiessaan sitten tutkittavia ilmiöitä taikka ihmisjoukkoa. Tutkimuksen tekoon liittyy monia eettisiä kysymyksiä, jotka on huomioitava tutkimuksen eri vaiheissa. Eettiset kysymykset tutkimuksessa voivat liittyä tutkimuskohteen, -aiheen tai -menetelmän valintaan, aineiston hankintaan, tutkittavan joukon kohteluun, tiedon luotettavuuteen tai tulosten vaikutuksiin. (Kuula 2006, 11).

Tutkimusaiheen valinnassa eettiseen pohdintaan liittyy ajatukset siitä, miksi haluaa tehdä tutkimusta ja kenelle tai kenen hyödyksi sitä tekee. Siinä miettii aiheen merkittävyyttä yhteiskunnallisesta sekä alueellisesta näkökulmasta. Eettisyyttä tulee ajatella myös tiedonhankinnan eettisyyden kannalta, jotta se olisi ihmisarvoa kunnioittavaa. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23-25.) Varsinkin kyselyin tehtävän aineistonkeruun tulee olla henkilötietolakia noudattavaa ja ihmisten yksityisyyttä suojaavaa sekä kunnioittavaa. Tutkimukseen osallistuvalle joukolle tulee saattaa tietoon myös kuka tutkimusta tekee, miksi tutkimusta tehdään, kenelle, mitä sillä halutaan saavuttaa sekä miksi henkilö on valittu kyselyn kohteeksi. Aineistonkeruun tutkimusesitteeseen tulee lisäksi laittaa tieto tutkimuksen vastuullisesta tekijästä ja sen yhteystiedot, tutkimuksen tavoitteet, tieto osallistumisen vapaaehtoisuudesta, luottamuksella annettujen tietojen suojaamisesta sekä tutkittavia koskevat mahdolliset muut tiedonlähteet. Olennaista on kertoa tutkittavalle joukolle keneen voi ottaa yhteyttä tutkimuksen lisätietojen saamiseksi jolloin määritetään myös tutkimuksen rekisterinpitäjä. Tutkittavalle

voi kertoa myös mahdolliset rahoittajat tutkimuksessa sekä tietolähde ja tapa, jolla tutkittavien joukko on valittu. (Kuula 2006, 102-105.) Tutkimuksessa tulee pitää huolta myös siitä, että tutkittavat eivät ole tunnistettavissa julkaistavasta tutkimuksesta.

Tutkimuksessani pyrin noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä joka takaa tutkimuksen uskottavuuden ja luotettavuuden. Käytännössä noudatan työssäni rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen että tulosten arvioinnissa. Olen totuudenmukainen esittäessäni väitteitä aineiston perusteella. Sovellan tutkimuksessani eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus-, ja arviointimenetelmiä. Kunnioitan tutkimuksessani käyttämiä muiden tutkijoiden töitä antamalla näille arvoa ja merkityksiä omia tulkintoja näiden pohjalta julkaistessani. Pidän huolta tutkimuksen eri vaiheiden yksityiskohtaisesta raportoinnista sekä noudatan tässä tieteelliselle tiedolle asetettuja vaatimuksia, joita ovat esimerkiksi tiedon perusteltavuus ja järjestelmällisyys. (Kuula 2006, 34-35.)

Olen ottanut opinnäytetyötä tehdessäni huomioon edellä mainitut seikat. Olen perustellut työssä tekemäni vaiheet ja valinnat sekä pohtinut miksi olen halunnut tarttua tähän työhön. Olen laatinut asianmukaisen kyselyn ja ottanut sen saattamisessa vastaajille huomioon eettiset seikat. Käytän tutkimuksen tukena luotettavaa lähdetietoa jolloin huomioin myös tekijänoikeuksiin liittyvät asiat. Lähteiden käyttöön liittyy viittausvaatimus siteeratun tai referoidun teoksen tekijään sekä teoksen tekijän määrittäminen kunnioittaen hänen työtään. Tieteessä on viitattava asianmukaisesti kaikkiin käytettyihin lähteisiin vaikka lähteenä olisivatkin julkaisemattomat tutkimussuunnitelmat tai tutkimusaineistot. (Kuula 2006, 68-69.)

3 VARHAISKASVATUKSEN TEORIOITA

Avatakseni ikkunoita varhaiskasvatuksen laatua määrittäviin tekijöihin, on pe-rehdyttävä ensin hieman varhaiskasvatuksen sisältöihin laadunarvioinnin poh-jalla. Varhaiskasvatuksen laadunarviointimallia kehitettiin alun perin Laadun arviointi päivähoitossa -projektissa joka käynnistettiin vuonna 1997 (Hujala ym. 1999). Kehittäminen ja tutkimusanalyysi uusimman ja monitieteisen kansainvä-lisen tutkimuksen avulla rakensivat mallin teoreettiseksi perustaksi konstrukti-vismin ja kontekstuaalisen kasvun näkökulman. Tässä kappaleessa avaan näitä teorioita sekä varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttavia pedagogiikan, osallisuus-den ja kasvatuskumppanuuden käsitteitä.

3.1 Kasvu ja oppiminen kasvu- ja oppimisympäristöissä

Lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen vaikuttaa monet tekijät, jotka voi-daan kytkeä myös laatuun liittyviin tekijöihin varhaiskasvatuksessa. Vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi lapsen kasvuympäristö, vuorovaikutussuhteet eri kon-teksteissa sekä yhteiskunnan kulttuurinen ja sosiaalinen maailma. Varhaiskas-vatuksessa on pitkälti kyse yhteiskuntamme pienimpien lasten hoidon, kasva-tuksen ja oppimisen kokonaisuuden kokonaisvaltaisesta ohjaamisesta. Varhais-kasvatuksen ammattilaisen tulee hallita ohjaamista monelta eri tasolta. Hänen täytyy osata soveltaa yleistä lapsitietämystään yksittäisen lapsen ohjaamiseen niin yksilönä kuin ryhmän jäsenenä ryhmäohjauksen keinoin tilannesidonnaisesti. (Eskelinen & Hermanfors 2016, 70.)

Kontekstuaalisen kasvun malli katsoo lasta osana laajemman kasvuprosessin kokonaisuutta. Malli ottaa kasvatuksen lähtökohdaksi kasvuympäristön, joka korostaa kasvun kontekstuaalisuutta eli kasvamisen tapahtumista tilanteissa joissa yksilöt toimivat. Kasvu, kehitys ja oppiminen nähdään lasten ja hänen kanssaan vuorovaikutuksessa olevien aikuisten sekä lasten keskinäisen yhteis-toiminnan tuloksena, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen ja toisiinsa. (Häkka, Kuok-kanen & Virolainen 2014, 12-13.) Kontekstuaalisen kasvun malli tarkastelee

kasvua myös yksilön välittömän kasvuympäristön sekä laajemman yhteiskunnallisen ympäristön vaikutusta lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tarkastelu kohdistuu siihen, miten lapsi toimii kasvukontekstissaan ja minkälaiset kytkökset hänellä on toimintaympäristöönsä ja sen ulkopuolelle. Lapsen toimintaympäristön ulkopuolinen todellisuus vaikuttaa siihen, mitä hänen lähiympäristössään tapahtuu. Varhaiskasvatukseen laatuun vaikuttavia lapsen toimintaympäristön ulkopuolisia tekijöitä on esimerkiksi vanhempien työajat, päivähoidon työntekijöiden oma henkilökohtainen elämä, työntekijöiden koulutustausta ja työskentelyolosuhteet päiväkodissa. Päivähoidon toimintafilosofia, joka muodostuu osaltaan aikuisen havainnoista lapsista, heidän tarpeista, kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta vaikuttaa siihen, millainen on lapsen päivähoitopäivä ja toimintamahdollisuudet siellä. Tätä kautta se muokkaa myös lapsen kuvaa omasta itsestään. (Hujala ym. 1999, 11, 18-19; Hujala, Puroila, Parrila, Nivala 2007, 25.)

Lapsi on aktiivinen toimija kasvuympäristössään. Aiemmin lapsen kasvua ja oppimista on tarkasteltu aikuisesta lapseen päin, eli miten ja millä toimenpiteillä aikuinen voi vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Nykyään suositaan lapsilähtöisempää tarkastelutapaa eli miten lapsi voi itse rakentaa omaa elämäänsä, miten hän oppii ja toimii ja kuinka aikuiset reagoivat lapseen ja hänen mielenkiinnon kohteisiin. Tarkastellaan enemmän myös sitä, milloin aikuisen toiminta on lasten toiminnan kannalta mielekästä, tarkoituksenmukaista ja lapsen kehitykselle sopivaa. Kontekstuaalisen kasvun mallissa on lähtökohtana se, että lapsi itse osana systeemiä ja olemassaolollaan voi vaikuttaa systeemin toimintoihin. Tällöin lapsi muokkaa ja rakentaa ympäristönsä toimintaa tuoden siihen ajatuksiaan, valintojaan ja toimintojaan. (Hujala ym. 2007, 22.) Kasvattajan herkkyys lapsen kasvun ehdoille ja mahdollisuuksille on edellytys sille, että kasvatusprosessia voidaan lähestyä lapsikeskeisesti ja tukea lapsen omaa kasvua. Lapsikeskeisyyden perusta vaatii aikuisen tutustumista lapseen ja sitä kautta hänen ohjaamistaan yksilönä sekä lapsiryhmässä. Tämä saadaan aikaiseksi havaintotiedon perusteella ja siihen yhdistämällä kasvattajan kehityspsykologinen tietous ja varhaiskasvatuksen sisältökokonaisuus. Näiden lisänä tilannetietoisuus ja -osaaminen ovat lapsilähtöisen toiminnan ehtoja, jotka näkyvät esi-

merkiksi lasten aloitteiden tukemisessa. (Hujala ym. 1999, 11; Eskelinen & Hermanfors 2016, 71).

Kasvatuksen keskeiseksi tavoitteeksi on noussut oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen, jossa korostuu konstruktivistinen ajatus oppijasta aktiivisena oman elämänsä ”konstruoijana” eli tieto ei siirry vaan oppija rakentaa tiedon itse uudelleen. Lapsen aikaisemmat tiedot, käsitykset ja kokemukset asiasta säätelevät sitä, miten hän uuden asian havaitsee ja miten hän sen tulkitsee. Konstruktivistisessa oppimisessä lapsi oppii asioita ja käsitteitä oman luontevan toimintansa kautta ja vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa. Uutta opeteltaessa lapsen tietoisuus asiasta herää, hän tutkiskelee asiaa, vertailee sitä ja soveltaa saamaansa tietoa. Aikuisen tehtävänä on mahdollistaa tämä oppimisen sykli ja kulkea mukana auttamassa, tukemassa ja vastaamassa lapsen kysymyksiin. (Hujala ym. 2007, 50-54.) Kasvatuksen laadun kannalta keskeisiä ovat käsitykset kasvatuksellisen vuorovaikutuksen ja kasvuvirikkeiden merkityksestä varhaislapsuuden kasvulle. Näihin kuuluvat muun muassa kasvattajien käsitykset siitä, mitä on hyvä vuorovaikutus ja lapsen laadukas kasvuympäristö. (Nummenmaa 2006, 27.)

Konstruktivistisessa oppimisen pedagogiikassa kasvattajan toimintaa ohjaavaksi näkökulmaksi nousee lapsilähtöisyys, jossa korostuu lapsen näkeminen aktiivisena oppijana ja oman oppimisensa subjektina. Aikuisen tulee antaa tilaa lapsen omalle oppimisprosessille eikä tarjota valmiita vastauksia ja rakennettuja oppimiskokemuksia. Lapsi toimii itse oman oppimisen säätelijänä. Konstruktivistisen oppimiskäsitykseen perustuvan lapsilähtöisyyden takana on ajatus rakentaa kasvatuskäytäntöjä siten, että kasvatusprosessin tavoitteet, sisällöt ja menetelmät lähtevät lapsesta ja hänen tarpeistaan. Tällöin suuressa roolissa on lasten havainnoiminen, kuuntelu ja tutustuminen heidän elämään yhteistyössä lasten vanhempien ja heidän läheisten kanssa. Lapsen omat kiinnostuksen kohteet, arkipäiväiset toiminnot ja niistä nousevat pulmat ovat oppimisen lähtökohdana. Aikuinen antaa lapselle vastuuta ja mahdollisuuksia epäonnistumisille ja onnistumisille turvallisessa ympäristössä. Tuki, ohjaus ja kannustus sekä lapsen omaehtoisesta oppimisprosessista toteutumisen mahdollistaminen on kasvattajan tärkeä tehtävä. (Hujala ym. 2007, 55-56.)

3.2 Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Pedagogiikka teemana on mukana kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa ja pedagoginen ote kasvatuksessa ja opetuksessa on myös laadukkuuteen vaikuttava tekijä. Opetusneuvos Anneli Rautiainen määrittelee blogikirjoituksessaan (23.5.2016) varhaiskasvatuksen pedagogiikan olevan tietoista toimintaa lasten oppimisen ja hyvinvoinnin toteutumiseksi. Pedagogiikka on taustalla arjen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä ja lasten leikissä. Pedagogiikan keinoin vastataan kysymyksiin mitä lapsi tarvitsee, miten lapsen kasvua ja oppimista tuetaan ja miten häntä aktivoidaan toimimaan yksilönä ja ryhmässä.

Pedagogiikka perustuu arvoperustaan, käsitykseen lapsuudesta sekä lapsesta ja oppimisesta. Sillä tarkoitetaan kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattilaisten toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Varhaiskasvatus koostuu pedagogisesti painottuneesta suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudesta. (Opetushallitus 2016b, 15-16.)

Lapsilähtöisessä pedagogiikassa korostuu toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi, jotka muodostavat yhdessä jatkuvan prosessin. Suunnittelu rakentuu varhaiskasvatuksen henkilökunnan, vanhempien ja lasten keskinäiseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen. Suunnittelussa asetetaan tavoitteita lapsiryhmälle yksilöittäin sopiviksi sekä pohditaan toiminnan lapsilähtöisyyttä ja sitä, miten lapset oppivat. (Hujala ym. 1999, 28.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) määrittelee varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita sekä kasvatuksen ja opetuksen sisältö-alueita yhdessä Tornion kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman (2014) kanssa. Kunkin päivähoitoyksikön varhaiskasvattaja ottaa nämä huomioon toimintaa suunnitellessaan. Suunnittelun lähtökohtana ovat lasten etu, aiemmat kokemukset ja kiinnostuksen kohteet sekä kasvun ja kehityksen silloinen tilanne ja tuen tarpeet (Opetushallitus 2016b, 27). Varhaiskasvatuksen suunnittelussa korostetaan entistä enemmän vanhempien osallistumista toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä myös lasten osallisuutta. Varhaiskasvatus-

suunnitelman perusteiden (2005) mukaan varhaiskasvatussuunnitelman tulisi olla koko kasvatusyhteisön yhdessä laatima, se tulisi olla aktiivisessa käytössä ja sen sisältö perusteineen tulisi olla myös vanhempien tiedossa. Myös luvussa 3.1 esitelty kontekstuaalinen ja konstrukttiivinen teoria luovat perustan vanhempien mukaan ottamiselle kasvatuksen ja opetuksen suunnitteluun vanhempien omatessa ainutlaatuista tietoa lapsesta sekä tarpeista, kasvusta ja kehityksestä, joka on tärkeää tietoa toiminnan suunnittelun kannalta.

Kun kasvatusta ja opetusta toteutetaan, vaaditaan kasvattajalta herkkyyttä ja sensitiivisyyttä havaitakseen ohjauksen ja tuen tarpeet lapsista. Lapsen oppimisprosessissa on oleellista se, kuinka lasta autetaan ja tuetaan. Toteutuksessa tärkeää on vuorovaikutus, mielenkiinnon herättäminen, kannustus, innostaminen ja epäonnistumisen sallivan ilmapiirin luominen. Kasvattajan tulee osata myös siirtyä pois kun lapsi ei tarvitse aikuisen apua ja antaa lapselle tilaa oivaltaa itse jolloin myös motivaatio tekemiseen säilyy. Tärkeää on antaa tilaa lasten vapaalle leikille ja vuorovaikutukselle toistensa kanssa. Lasten ollessa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa korostuu se, miten lapset keskenään keskustelvat, pohtivat, suunnittelevat, ratkaisevat ongelmia, tukevat toisiaan ja antavat toisilleen aikaa. Aikuinen havainnoi myös näitä tilanteita ja toimii tarvittaessa sosiaalisten suhteiden ohjaajana. (Hujala ym. 1999, 33-35.)

Varhaiskasvatustilain mukaan (580/2015 2:9.b§) arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistää lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Toiminnan arvioinnin tulee olla oma-aloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä. Sen avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua ja tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esille kehittämistarpeita. Arvioinnin tarkoituksena on varhaiskasvatuksen kehittämisen lisäksi lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen. (Opetushallitus 2016b, 48.)

Arviointia toteutetaan yhdessä henkilökunnan, lasten, vanhempien ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Arviointi on yksi lapsilähtöisen toiminnan suunnittelun edellytyksistä. Arviointia voidaan toteuttaa sekä yksilöarviointina, jolloin seurataan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta että itse prosessin arviointina. Kun arvioidaan kasvatuspro-

sessia, kiinnitetään huomiota pedagogisten tavoitteiden toteutumiseen, toimitukseen, menetelmiin, oppimisympäristöihin sekä toiminnan taustalla oleviin arvolähtökohtiin. Toiminnan arviointi perustuu dokumentointiin, joita voivat olla esimerkiksi havainnointimateriaali, lasten erilaiset tuotokset, äänitteet, valokuvat, videot ym. (Opetushallitus 2016b, 48; Hujala ym. 1999, 41-42.)

3.3 Osallisuus

Lapsen osallisuuteen ja vaikutusmahdollisuuksiin omaan elämään on alettu kiinnittää aiempaa enemmän huomiota kasvatuksessa. Lapsuus on ainutlaatuisen elämänvaihe, jolloin lapsi omalla aktiivisuudellaan ja osallisuudellaan vaikuttaa ympäristöönsä. Osallisuus on yksilöllinen kokemus ja siinä ratkaisevaa on lapsen oma tunne osallisuudesta. Lapsen osallisuudella tavoitellaan lapsen itsetunnon vahvistamista, elämän hallinnan ja mielekkyyden lisäämistä, ennaltaehkäistään syrjäytymistä, tuetaan vastuuseen kasvamista, toteutetaan lapselle mielekkäitä ratkaisuja, lisätään yhteisöllisyyden ja yhteisöön kuulumisen tunnetta. (Järvinen & Mikkola 2015, 13-14.)

Silloin kun lapsi aloittaa päivähoiton, se tarkoittaa uuteen yhteisöön liittymistä, jonka tapoihin ja kulttuuriin lapsi tutustuu vähitellen. Lapsi rakentaa osallisuuttaan olemalla vuorovaikutuksessa muiden lasten ja päivähoiton aikuisten kanssa. Osallisuus toteutuu silloin kun lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja ymmärretyksi. Lapsen aloitteisiin tartutaan, häntä kannustetaan, häneen suhtaudutaan myönteisesti ja hän saa tehdä valintoja ja osallistua päätöksentekoon. (Järvinen & Mikkola 2015, 17.) Kun lapsi voi yhdessä muiden kanssa pohtia kokemuksia, näkemyksiä ja arvostuksia, ideoida asioita, arvioida niitä keskustellen ja osallistua toiminnan toteutukseen, lapsen kyky ajatella omaa ajatteluaan lisääntyy, käsitys itsestä selkiintyy, itseluottamus kasvaa ja ryhmässä tarvittavat taidot kehittyvät (Turja 2011, 52). Mitä enemmän lapsen oma suunnittelu, päätöksenteko, toiminnan organisointi ja lopputulokset tulevat esille toiminnassa sitä osallisempaa lapsen osallistuminen on.

Järvisen ja Mikkolan (2015) mukaan päivähoidon päiväjärjestykseen olisi löydettävä väljyyttä, jotta aikuisilla olisi aidosti aikaa pysähtyä kuulemaan lasten aloituksia ja ehdotuksia. Osallisuudessa on kyse lasten vertaiskulttuurin ja aikuisten luoman rakenteen kohtaamisesta ja yhdistymisestä toisiinsa. Riittävän väljä sekä joustava päivärytmi antaa tilaa näiden yhteyksien syntymiselle.

3.4 Kasvatuskumppanuus

Varhaislapsuuden tärkein vuorovaikutussuhde lapsella on lapsen ja vanhemman välinen suhde. Täten varhaiskasvatuksen laatuun päivähoitossa vaikuttaa paljon perheiltä saatu tuki ja tietämys lapsen arkisista kasvatustilanteista. Kasvu ympäristöjen, kodin ja päivähoiton, vuorovaikutus on kasvatuksen laadun yksi keskeinen kulmakivi. Lapsen laadukkaaseen kasvuun ja kehitykseen vaikuttaa se, missä määrin kasvatuksesta huolehtivat aikuiset kokevat kasvatuksen yhteiseksi hankkeeksi. Kasvatus nähdään lapsen kasvu ympäristöissä toimivien aikuisten yhteistyöprosessina. Eri kasvu ympäristöissä toimivien yksilöiden, tässä tapauksessa vanhempien, lasten ja päiväkodin henkilöstön, keskinäinen sosiaalinen kanssakäyminen heijastuu heidän toimintaympäristöönsä. Silloin kun kumppanuuteen liittyviä käytäntöjä päiväkotiyksikössä on pohdittu hyvin, tarkastelussa ovat vanhempien osallisuuden vahvistaminen, kasvatuskumppanuuteen liittyvän osaamisen kehittäminen ja toimintayksiköiden kumppanuuskulttuurin rakentaminen uudelta pohjalta. (Hujala ym. 2007, 22-23; Karila 2006, 93-94.)

Kasvatuskumppanuutta määrittelee kulttuuriset arvot eli millaisia arvoja ja rooleja on perheen sisällä sekä perheen elämäntilanne ja miten he kokevat oman elämän. Yhteistyötä määrittää myös päiväkodin organisaation malli sekä päiväkodissa korostettavat arvot. Kasvatuskumppanuuden toteutumiseen vaikuttaa myös se, että tukeeko esimerkiksi työtavat sekä henkilökunnan ja vanhempien asenteet kasvatuskumppanuutta. Kasvatuskumppanuudella tulisi tavoitella yhteistyötä, jossa tavoiteltaisiin keskinäistä arvonantoa, kunnioittavaa suhtautumista ja luottamusta lapsen parasta ajatellen. (Häkkä ym. 2014, 37-40.) Vanhemmat ja päiväkodin kasvattajat ovat aina myös yksilöitä. Täten vuorovaiku-

tustilanteissa on aina läsnä myös yksilöhistorialliset kokemukset. Näkemykset siitä, ketä kukin pitää hyvinä vanhempina tai ammattikasvattajina kumpuavat omista arvostuksistamme ja kokemuksistamme. Myös se, miten arvotamme toisten kasvatustietämyksiä, heijastelee omaa arvomaailmaamme. (Karila 2006, 95.)

Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien sekä henkilöstön tietoista sitoutumista yhteistyöhön lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatustavastuu ja -oikeus sekä oman lapsensa tuntemus. Henkilöstöllä puolestaan on ammatillista tietoa sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön toteuttamiseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.) Tornion varhaiskasvatussuunnitelman (2014) mukaan kasvatuskumppanuuteen perustuvassa suhteessa kasvattajan ja vanhempien samanarvoiset, mutta sisällöltään erilaiset tiedot lapsesta yhdistyvät lapsen hyvinvointia kannattelevalla tavalla. Kumppanuus alkaa lapsen tarpeista sekä lapsen edun toteutumisesta. Kasvatuskumppanuus perustuu kuulemisen, kunnioittamisen, luottamisen ja dialogisuuden periaatteille.

Torniossa kasvatuskumppanuus alkaa lapsen ja perheen alkukeskustelulla ja tutumiskäynnin päivähoitoon. Tavoitteena on tutustuminen arkeen sekä henkilöstön tutustuminen lapseen, hänen perheeseen ja heidän toiveisiin ja odotuksiin. Kumppanuudella edistetään lapsen ääntä arvostavaa palvelukulttuuria, dialogista vuorovaikutusta ja luottamuksellista yhteistyösuhdetta. Lähtökohtana kasvatuskumppanuudelle on Lapsen oikeuksien sopimuksen edistäminen perheiden ja palvelujen yhteistoiminnassa. (Tornion kaupunki 2014, 14.)

Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua lastaan koskeviin kasvatustilaisuuksiin ja lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. Kumppanuuden tavoitteena on lisäksi, että lapsen asiat ja elämäntilanteet tulevat vastaanotetuiksi ja jaetuiksi kunnioittavasti, tasavertaisesti ja avoimessa vuoropuhelussa. Keskiössä on lapsen leikin, toiminnan, kokemusten, tarpeiden ja toiveiden havainnointi ja huomiointi. (Tornion kaupunki 2014, 15.)

4 PÄIVÄHOIDON JA VARHAISKASVATUKSEN LAATU

Laatuajattelu on lähtöisin yritysmaailmasta ja on tullut jäädäkseen myös varhaiskasvatustoiminnan arviointiin ja kehittämiseen. Palvelujen laadun lisäksi huomio kiinnittyy koko toimintoketjuun, jonka tuloksena palvelut tai tuotteet kehittyvät. Laatu on yrityksen tai organisaation selkeä menestystekijä ja se integroituu kaikkeen toimintaan. Laatua pohditaan kaikenlaisissa ja kokoisissa yrityksissä pienyrityksistä isoihin julkisen sektorin organisaatioihin (Lecklin 2006, 9-10.)

4.1 Laadunhallinta ja tavoitteet

Suomessa ei ole laadunhallinnasta erillistä lakia vaan kiinnostus työn arvioimiseen tulee luoda omaehtoisesti. Ensimmäisen sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinnan järjestämistä ja sisältöä koskevan suosituksen julkaisi sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus vuonna 1995. Suositukseen on kirjattu kolme keskeistä laatuun liittyvää periaatetta; laadunhallinta on jokapäiväistä työtä, asiakaslähtöisyyden tulee olla laadunhallinnan painopiste ja sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinta toteutetaan tiedolla ohjaamisella. Tätä suositusta tarkistettiin vuonna 1999 ja luotiin tavoitteita laatutyön toteuttamiselle 2000-luvulle Sosiaali- ja terveysministeriön, Stakesin ja Suomen Kuntaliiton toimesta. Tavoitteiksi kirjattiin; edistää asiakaslähtöistä toimintaa, kuvata miten laadunhallinnalla tuetaan hyvää palvelua, edistää laadunhallinnan käynnistymistä ja kehittymistä, kannustaa toimimaan yhdessä laadunhallinnan päämäärien ja periaatteiden mukaisesti. (Alila & Parrila 2004, 21-22.)

Laadunhallinta ja laadun kehittäminen on oleellinen osa päivittäistä työtä ja johtamista. Vastuun ottaminen laadusta on tärkeää jokaisen työntekijän kohdalla. Oman toiminnan suunnittelu, tulosten seuranta ja toiminnan kehittäminen kuuluvat osaksi työtä, eikä ole ns. erillistä "laatutyötä". Laadun kehittämisen avulla voidaan säästää taloudellisia sekä henkilöstön voimavaroja, kun vältetään vir-

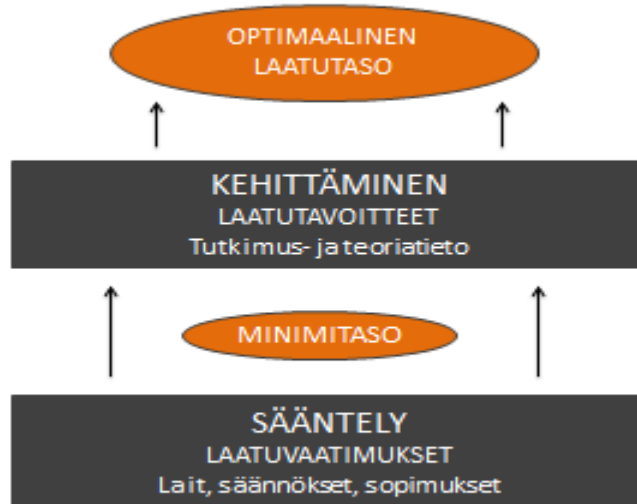
heiltä ja asioiden uudelleen tekemiseltä. Suunniteltu laadunhallinta vapauttaa voimavaroja uusiutumiseen ja tuleviin haasteisiin varautumiseen. Toimiva laadunhallintajärjestelmä on tärkeä toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. (Idänpään-Heikkilä 2004, 54-55.)

Varhaiskasvatuksen laadunhallintaan liittyy perusteiden pohdinta, arviointi ja kehittäminen. Jokaisella päiväkodilla on omanlainen tapa toimia, arvioida ja kehittää toimintaansa. Kun laadunhallintatyöhön osallistuu lapset, vanhemmat ja henkilökunta yhdessä, luodaan pohjaa laadunhallinnan toteuttamiselle sekä eri toimijoiden sitouttamiselle laadunhallintatyöhön. Yhteisesti toteutettavan työn kautta lisätään asiakkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa varhaiskasvatuksen kehittämiseen. (Hujala ym. 1999, 56-57.)

Laadunhallinnalla pyritään kohti korkeampaa laatutasoa (kuvio 1). Laadukas toiminta rakentuu tukevalle perustalle jonka luovat erilaisin laein ja sopimuksin määritellyt laatuvaatimukset. Vaatimusten avulla säännellään toiminnan laadukkuuden minimitasoa. Minimitason perustalta alkaa paikallistason kehittämistoiminta, jossa kukin päiväkotit tai kunta valitsee omaan toimintaansa ja paikallisiin olosuhteisiin sopivat laatuavoitteet niistä yleisistä laatuavoitteista, jotka perustuvat sen hetkiseen tutkimus- ja teoretietoon. Tavoitteet konkretisoidaan paikallistasolla kriteereiksi, joiden avulla käytäntöjä ja toimintaperiaatteita voidaan arvioida. Arvioinnilla tähdätään omasta toiminnasta oppimiseen ja toiminnan kehittämiseen. (Hujala ym. 1999, 58-59.)

Näin on tehty myös Torniossa, jossa varhaiskasvatus kuuluu sivistyspalveluiden palvelualueella koulutuslautakunnan alaisuuteen. Tälle palvelualueelle arvoiksi on määritelty asiakaslähtöisyys, luovuus, kestävä kehitys ja yhteistyökykyisyys. Toiminta-ajatuksena sivistyspalveluilla on tuottaa ja kehittää monipuolisia palveluja lähtökohtanaan kuntalaisten tarpeet koko eliniän ajaksi. (Kaupunginvaltuusto 2015, 55.) Arvoista ja toiminta-ajatuksista huokuu asiakaslähtöisen toiminnan aate. Kaupunki on laatinut varhaiskasvatukseen oman varhaiskasvatussuunnitelman (2014) joka toimii varhaiskasvatusta ohjaavana yhdessä valtakunnallisen suunnitelman kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu

muun muassa toiminta-ajatus ja arvot, jotka määrittävät osaltaan varhaiskasvatusta ja sen sisältöjä sekä asettavat toiminnalle halutunlaisen tason.

Kuvio 1. Laatutaso (soveltaen Hujala ym. 1999, 58.)

Tornion varhaiskasvatussuunnitelmassa toiminta-ajatuksena on huolehtia lasten hyvinvoinnista järjestämällä lapsiperheille laadukkaita ja monipuolisia päivähoido- ja varhaiskasvatuspalveluja eri toimijoiden kanssa yhteistyössä. Suunnitelmassa todetaan laadukkaana varhaiskasvatuksen olevan parasta tukea kaikille lapsille ja heidän perheilleen. Toimintatapojen pohjana painotetaan vahvasti lasten havainnointia, jossa havainnoidaan lasten psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia ominaisuuksia erilaisissa tilanteissa, joiden kautta vahvistuu lapsen taitotasoa eri osa-alueilla. Leikkiä havainnoimalla saadaan toiminnan kannalta tarpeellista tietoa lapsen kokonaisvaltaisesta kehityksestä ja mielenkiinnon kohteista. (Tornion kaupunki 2014, 5.)

Päivähoidon henkilöstöltä edellytetään monitasoista osallisuutta toimiessaan yhteistyössä lasten, perheiden tai muiden kumppaneiden kanssa. Keskeisenä tehtävänä päivähoidolla on tukea vanhempia kasvatustehtävässään. Työssä korostetaan myös varhaisen tukemisen sekä ennaltaehkäisevän työn näkökulmaa ohjaamalla perheitä erityispalvelujen piiriin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Tornion kaupunki 2014, 5.)

Arvoiksi Tornion varhaiskasvatuksessa on määritelty tasa-arvo, avoimuus ja turvallisuus. Keskeisin toimintaa ohjaava arvo on lapsen ihmisarvo. Arvona voi nostaa esiin myös asiakaslähtöisen toiminnan, vanhempien arvostuksen ja kasvatuskumppanuuden vahvistamisen sekä henkilökunnan ammattitaidon. Varhaiskasvatussuunnitelmassa on nostettu esiin myös laadultaan korkeatasoinen toiminta sekä toiminnan jatkuva kehittäminen varhaiskasvatuksen laatutavoitteiden mukaisesti. (Tornion kaupunki 2014, 6.)

Lasten päivähoitoa ja varhaiskasvatusta ohjaavat useat kansalliset ja kansainväliset dokumentit ja asiakirjat, joita voidaan pitää laadunhallinnan perusteina ja vaatimuksina toiminnalle varhaiskasvatuksessa. Hoidon ja kasvatuksen toteuttamisen laatuvaatimuksia ja järjestämistä säätelevät lait ja asetukset. Tärkeimpänä varhaiskasvatusta ohjaavana lakina on uusi varhaiskasvatuslaki joka astui voimaan 1.8.2015. Muita lakeja lasten hoitoon ja kasvatukseen liittyen ovat muun muassa laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), lastensuojelulaki (417/2007), sosiaalihuoltolaki (1301/2014) laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992), hallintolaki (434/2003) sekä kuntalaki (410/2015). (Alila & Parrila 2004, 12-14.) Lainsäädäntö ohjaa varhaiskasvatuksen toteuttamista ja sitoo toimimaan niin, että laatuvaatimukset täyttyvät.

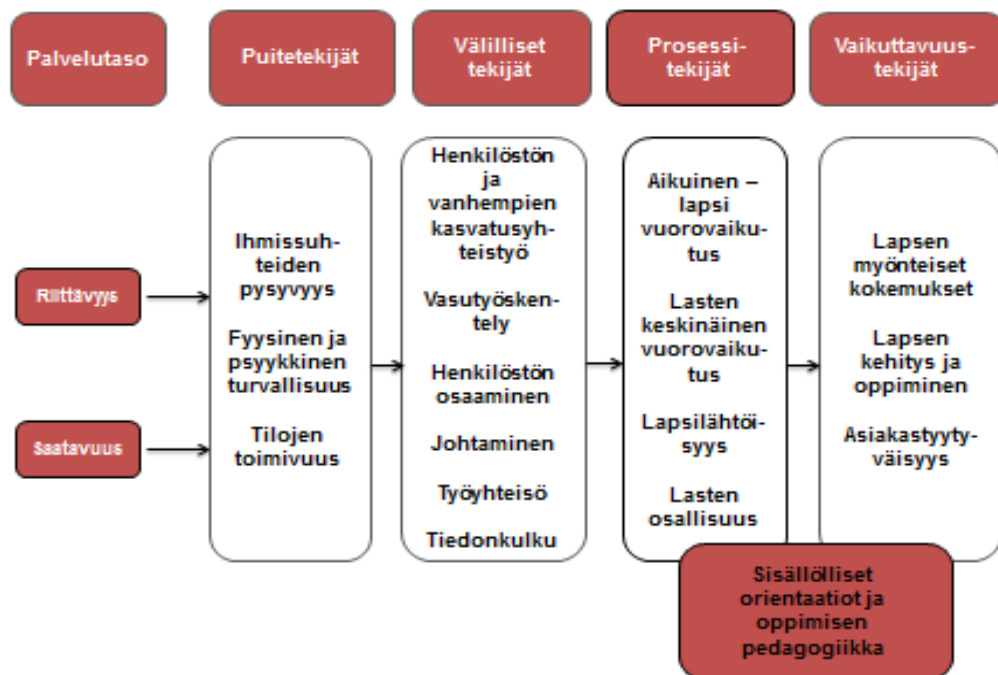
Varhaiskasvatuksen laadun ulottuvuutena ovat myös varhaiskasvatustutkimuksen, varhaiskasvatusteorian sekä asiantuntijapalautteen pohjalta rakentuvat tavoitteet (Hujala ym. 1999, 61). Lasten oikeuksia sekä turvallisen kasvun ja kehityksen määrittäviä ja varhaiskasvatuksen laadun kehittämisen tukena ja arviointina toimivia asiakirjoja ovat muun muassa YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989), valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) yhdessä juuri ilmestyneen uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016a) kanssa, kunta ja yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat ja EU:n lasten päivähoitoon ja esiopetuksen laatutavoitteet (1996). Laatutavoitteet osoittavat varhaiskasvatuksen tavoitettavan tilan, johon laadunhallinnalla pyritään ja näyttävät suunnan toiminnan kehittämiseksi.

Edellä mainittujen pohjalta laatutavoitteet konkretisoidaan käytäntöön soveltuviksi laatukriteereiksi. Nämä toimivat kunta- ja yksikötasolla varhaiskasvatus toiminnan ja sen kehittämistarpeiden arvioinnin perustana. Keskeistä kriteerien määrittämisessä ja toteutumisen arvioinnissa on tiivis yhteistyö kasvatukseen liittyvien osapuolien kanssa. Laatukriteereiden avulla voidaan erottaa hyvä laatu huonosta ja arvioida sitä kuinka kaukana asetetuista tavoitteista ollaan. Toteutumista voidaan arvioida esimerkiksi havainnoimalla toimintaa, tekemällä asiakaskyselyjä tai selvittämällä palvelun käyttäjien kokemuksia muilla keinoilla. (Hujala ym. 1999, 62.)

4.2 Laatutekijät

Käytän tässä työssä varhaiskasvatuksen laatutekijöiden määrittämisessä Hujalan ym. (1999) Päivähoidon laadunarviointimallia (alunperin Hujala-Huttunen 1995). Hujala & Fonsén (2011, 317-318) kirjoittavat mallin keskeisenä teoreettisena perustana sen rakentamisessa olleen Bronfenbrennerin (1979) ekologiseen psykologiaan perustuvan kasvun kontekstuaalisen näkökulman sekä konstruktivisen oppimiskäsityksen. Näitä käsitteitä olen avannut hieman luvussa 3. Alkuperäisen mallin kehittämisen lähtökohta on tähdännyt kasvatusprosessin systemaattiseen arviointiin. Varhaiskasvatussuunnitelman (2005) ilmestymisen jälkeen mallia päivitettiin ja siihen tuotiin oppimisen ja pedagogiikan sekä opettamisen sisällölliset näkökulmat, jotka on myöhemmin varhaiskasvatussuunnitelmapäivityksessä laadunarviointimallissa nostettu irralleen prosessitekijöistä. (Hujala & Fonsén 2011, 318; Hujala & Fonsén 2010, 9.)

Päivähoidon laatua tarkastellessa voidaan erottaa neljä erilaista laatutekijää, joita ovat puitetekijät, välilliset tekijät, kasvatusprosessiin liittyvät tekijät sekä vaikuttavuustekijät (kuvio 2). Laatutekijät ovat toisistaan riippuvaisia siten, että laadukkaiden vaikutusten edellytyksenä on prosessi, joka ohjautuu välillisesti vaikuttavista tekijöistä ja on lopulta enemmän tai vähemmän puitetekijöiden säätelemä. (Hujala ym. 1999, 77.)

Kuvio 2. Varhaiskasvatuksen laadunarviointimalli (Hujala & Huttunen 1999, 78; Hujala & Fonsén 2010, 9).

Palvelutasolla kuvataan varhaiskasvatuspalvelujen saatavuutta ja riittävyyttä kunnassa. *Palvelutasoon* liittyviä kriteereitä ovat muun muassa uskottavuus, luotettavuus, subjektiivinen oikeus käyttää palveluja sekä käytön helppous esimerkiksi sijainnin ja perheen tarpeisiin soveltuvien aukioloaikojen perusteella. Perusta varhaiskasvatuksen pedagogiselle laadulle luodaan *puitetekijöiden* vaaraan. Ne ovat toiminnan fyysisiä ja psyykkisiä edellytyksiä laadukkaana varhaiskasvatuksen toteutukselle. Puitetekijöihin voidaan lukea tilojen turvallisuuden, ryhmän koon, hoitosuhteen pysyvyyden sekä hoitoaikojen sopivuuden lisäksi myös sijaisten saatavuus aikuinen - lapsi suhdelukua ja turvallisuutta ajatellen. (Hujala & Fonsén 2010, 9; Hujala ym. 2007, 163-164.)

Välilliset tekijät ovat kasvatustapahtumien suunnitteluun ja ohjaamiseen sekä henkilöstön osaamisen johtamiseen liittyviä tekijöitä. Keskeisellä sijalla välillisissä tekijöissä on lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Puitetekijät ja välilliset tekijät vaikuttavat paljon siihen, millaiseksi kasvatustapahtuma sekä lapsen oma kokemus päivähoitossa muodostuvat. *Prosessitekijät* koskevat itse kasvatustapahtumaa sekä kasvatustapahtuman

vuorovaikutuksen laatua. Niissä painotetaan lasten ääntä ja arvioidaan toimintaa lapsilähtöisyyden ja osallisuuden näkökulmista. Sisällölliset orientaatiot mitaavat oppimisen pedagogiikkaa ja sitä, miten sisältöalueet on toteutettu ja miten ne ovat vaikuttaneet varhaiskasvattajien näkökulmasta. Vanhempien näkökulma korostuu vaikuttavuuden näkökulmasta, eli siitä mitä lapsi on oppinut. *Vaikuttavuustekijät* kartoittavat lapsen ja vanhempien tyytyväisyyttä sekä varhaiskasvatuksen vaikuttavuutta ja koettua laatua. (Hujala & Fonsén 2010, 9; Hujala & Fonsén 2011, 319.)

4.3 Laadun arviointi

Arviointi on keskeinen osa laadunhallintaa. Sen avulla kerätään ja välitetään tietoa kehittämisen tarpeista ja analysoidaan yksilöiden heikkouksia, vahvuuksia ja kehittämisen tarpeita. Keskeistä on tukea ja kannustaa entistä parempiin suoriin alueilla, jotka kaipaavat kehittämistä. Laadun arvioinnin lähtökohtana on konstruktivistinen ja sosiokulttuurinen ote, joka painottaa arvioimisessa arvostusten yhteensovittamista ja keskustelua sekä arviointiin osallistuvien eri toimijaryhmien tavoitteiden ja näkemysten huomioimista. Mitä enemmän arvioinnin osapuolet voivat olla vaikuttamassa arviointiprosessissa, sitä myönteisemmin myös arviointi koetaan. (Hujala ym. 1999, 64-65.)

Hujala ym. (2007, 152-153) ovat tuoneet pedagogisen näkökulman päivähoiton laatu keskusteluun ja tarkastelleet laadun arviointia varhaiskasvatuksellisista lähtökohdista. Heidän mukaan laatua ei voida arvioida huomioimatta sen kansallista luonnetta. Suomessa varhaislapsuudesta huolehtiminen muodostaa monin keinoin laajan perhe- ja lapsipoliittisen kokonaisuuden, joka alkaa äitiysneuvolasta jatkuen aina nuoruudesta aikuisuuteen. Varhaiskasvatuksen vahvuus rakentuu myös kasvatuksellisen, opetuksellisen ja hoidollisen tehtävän yhdistymiseen, jossa myös esiopetus tapahtuu osana varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Laadun osatekijöinä on pidettävä erityisen tärkeänä perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä, varhaiskasvattajien korkeaa koulutustasoa sekä kaikkia päivähoitoyksiköissä olevia lapsia koskevaa päivähoito-oikeutta.

Päivähoidon laadun arvioinnin keskeisenä päämääränä Hujalan ym. (2007, 153-155) mukaan on pyrkimys kasvatustoiminnan kehittämiseen ja laadukkaan toiminnan ylläpitämiseen eli laadunhallintaan. He näkevät laadun arvioimisessa tärkeänä kuusi painotusta. Ensimmäisenä kehittämistyön perustana tulisi toimia arviointien tuottama tieto. Toiseksi arvioinnissa tulisi nostaa esille asiakkaiden näkökulmaa, oli se sitten lapsen, perheen, henkilökunnan tai hallinnon näkökulma. Tämän jälkeen arviointitiedon avulla voidaan tehdä päivähoitokasvatusta näkyväksi ja nostaa avoimeksi yleiseen keskusteluun. Neljäntenä tärkeänä tekijänä he pitävät yhteisten päämäärien selkiyttämistä. Tällöin laadun ja tuloksellisuuden arviointi tapahtuu suhteessa johonkin arviointiperustaan, jonka pohjalta nousevat tavoitteet ja siihen liittyvät arviointikriteerit. Viidenneksi tekijäksi he nostavat arvioinnin tuottaman tiedon hyödynnettävyyden tutkimuksellisesti sekä päivähoitoyksikön oman kehittämistyön että yhteiskunta- ja sosiaalipoliittisen päätöksenteon pohjana. Kuudes arvioinnin tärkeä tehtävä on tukea varhaiskasvatuksen laadullisen tasa-arvon toteutumista eli turvata jokaisen lapsen oikeus laadultaan korkeatasoiseen varhaiskasvatukseen.

Käytännön päivähoitotyön tasolla Päivi Kupilan (2004) mukaan arvioinnissa tulisi hyödyntää kasvatus- ja opetustilanteita sekä niissä ilmeneviä prosesseja ja tuotoksia. Hyvä arviointi ei ole vain lapsen kehityksen tai laadun toteamista eikä se merkitse vain jonkin toiminnan päätöstä. Tarkoituksenmukainen arviointi on kasvatuksen ja opetuksen säännöllinen osa ja toimii oppimisprosessin ohjauksen välineenä.

4.4 Laadunhallinta ja laadun kehittäminen Tornion varhaiskasvatuksessa

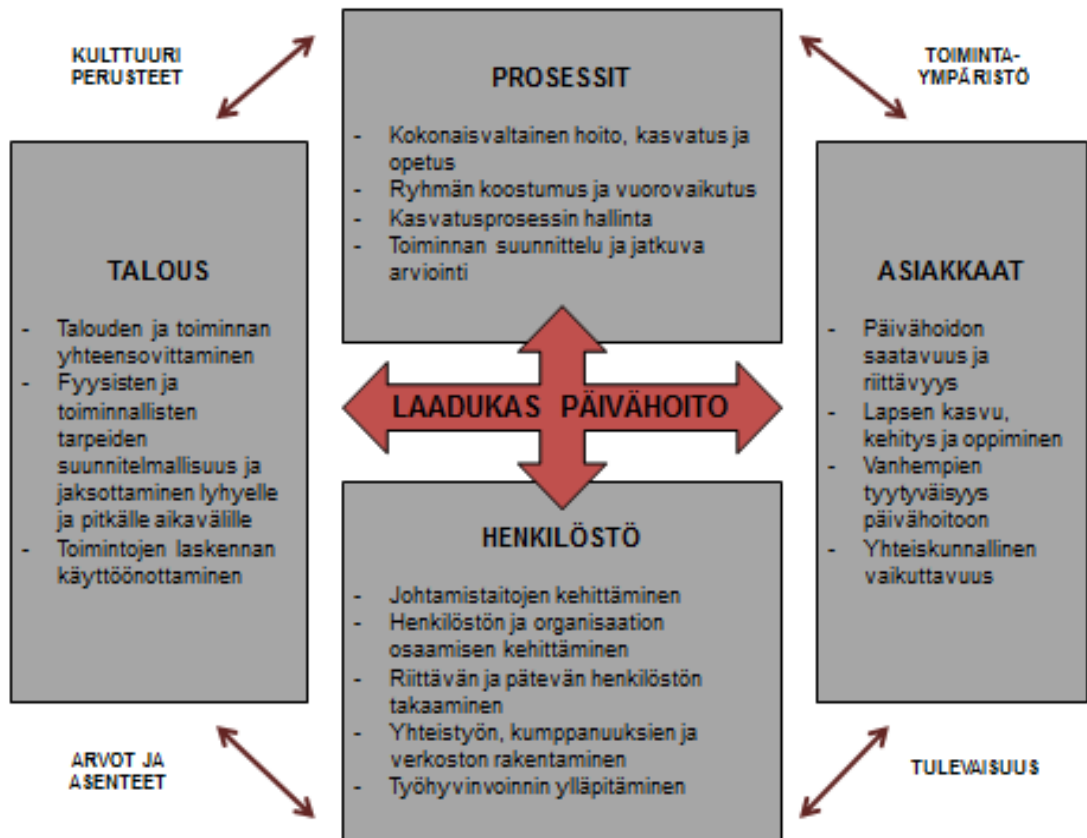
Tornion kaupungissa päivähoitossa laatuajattelu on saanut alkunsa vuonna 2002 kun sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi Tornion osallistuvan Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen ja Oulun yliopiston järjestämään laadunhallinnan kehittämiskoulutukseen. Tämän tiimoilta Torniossa tehtiin päivähoitopaikan laatukartoitus syksyllä 2002, jossa teoreettisena mallina käytettiin myös aiemmin tässä työssä esiteltyä Hujala-Huttusen laadunarviointimallia. Samana vuonna sosiaali- ja terveyslautakunta perusti työryhmän päivähoidon

laadunhallintastrategian tekemistä varten. Kaksi vuotta myöhemmin, vuonna 2004, julkistettiin työryhmän tuloksena Tornion päivähoidon laadunhallintastrategia. (Pakisjärvi 2007, 20.) Laadunhallintastrategia on BSC-pohjainen (Balanced Scorecard) ja se linjaa päivähoidon kehittämistä Hujala-Huttusen laadulle asettamien tavoitteiden mukaisesti yhdessä BSC-mittarin kanssa. (Päivähoidon johtoryhmä 2006, 2.) Viimeisimmän strategia-analyysin laadunhallintastrategian pohjalle tehtynä onnistuin löytämään vuodelta 2006. Tällöin tarkastelussa on ollut toteutumat vuosilta 2004-2006 ja kehittämissuunnitelman vuodelle 2007 aina visioon vuoteen 2014. Tämän ollessa suhteellisen vanhaa tietoa, en ottanut sitä tässä yhteydessä asiasisällöltään käsittelyyn.

Kaupunginvaltuuston (2015) laatimasta talousarviosta 2016 ja taloussuunnitelmasta vuosille 2017-2018 voi selvittää joitain tunnuslukuja ja suunnitelmia varhaiskasvatuksen osalta. Tornion päiväkotien käyttöaste on ollut vuonna 2014 90 % ja tämän on arvioitu pysyvän samana ainakin tämän vuoden loppuun. Muutoksia varhaiskasvatuksessa aiheuttaa lainsäädännöllisesti subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen silloin kun toinen vanhemmista on kotona äitiys-, isyys- tai hoitovapaalla tai kodinhoidontuella. Päiväkotien 3-5 -vuotiaiden ryhmien lapsi-aikuinen suhdelukua kasvatetaan aiemmasta 1/7 1.8.2016 alkaen 1/8, joka mahdollistaa koulutuslautakunnan pöytäkirjan (17.8.2016) mukaan päivähoitopaikkojen joustavan käytön sekä tehokkaamman käyttöasteen. Kaupunki valmistautuu myös maahanmuuttajien aiheuttamiin lisäryhmiin ja niistä aiheutuviin kustannuksiin varhaiskasvatuksessa. Torniossa on käynnissä myös Perheille parasta- työntekijöille -hanke, jossa painotetaan lasten ja nuorten ennaltaehkäisevään työhön panostamista yli hallintokuntien rajojen.

Laatuajattelun lähtökohtana ovat erityisesti asiakkaat. Silloin kun asiakas on tyytyväinen yrityksen tarjoamiin palveluihin, on yrityksen toiminta laadukasta. Yrityksen tulee ymmärtää markkinoita ja asiakkaiden tarpeita palvelun kehittämisessä ja laadun ylläpitämisessä. Yrityksen tulee kirjata ylös myös toiminnan laadun lähtökohdat. Kun palvelun lähtökohdat, prosessit ja toiminnan laatu vastaa asiakkaiden arvoja, syntyy korkealaatuista toimintaa joka takaa tyytyväiset asiakkaat. (Lecklin 2006, 18-19.)

Tornion päivähoiton laadunhallinnassa käytettävän BSC-mallin, eli tasapainotetun tuloskortin, lähtökohtina ovat yrityksen itsenäisen tulosyksikön visio ja strategia. Visio tulisi ymmärtää tahtotilana, johon yritys pyrkii lähivuosien aikana. Strategia tulisi taas ymmärtää keinoiksi, joilla vision viitoittama tahtotila pyrittäisiin saavuttamaan. (Malmi, Peltola & Toivanen 2006, 85.)

Kuvio 3. Laadukas päivähoito Torniossa

Alkuperäisesti tuloskortin perusmallin näkökulmat olivat yrityksen taloudellinen, asiakas- ja sisäisten prosessien sekä oppimisen ja kasvun näkökulma. Tuloskorttia soveltavat yritykset voivat kuitenkin soveltaa näkökulmia omaan toimintaan soveltuviksi. (Lecklin 2006, 67; Malmi ym. 2006, 24.) Eri näkökulmien käytön tavoitteena on moniulotteisuus, tasapaino ja organisaation toiminnan jäsentäminen yhteisellä tavalla. Mitattavista asioista esimerkiksi rahamääräiset mittarit sisältyvät talouden näkökulmaan ja asiakastyytyväisyyttä osoittavat mittarit asiakasnäkökulmaan. (Malmi ym. 2006, 58.) Tornion laadunhallinnassa BSC-mallin ja Hujala-Huttusen laadunarviointimallin mukaisesti on näkökulmiksi muodostunut talous, prosessit, asiakkaat ja henkilöstö. Näihin näkökulmiin liitty-

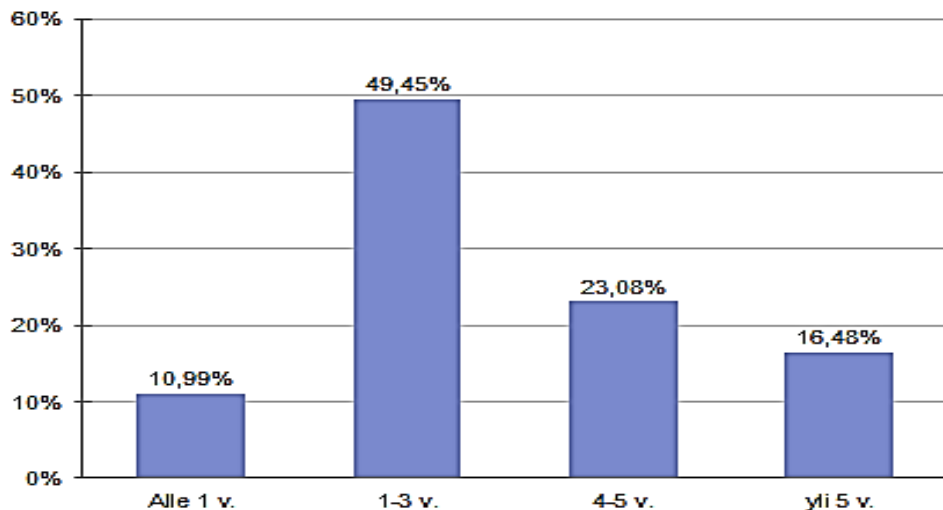
vät sisällöt näkyvät kuviossa 3. Koska tässä opinnäytetyössä selvitettävänä asioina ovat varhaiskasvatuksen laadun käsittäminen vanhempien näkökulmasta, yhteistyön sujuvuudesta sekä vanhempien vaikutusmahdollisuuksista, niin tarkastelu kohdistuu tällöin asiakkaan näkökulmaan ja sen sisällön merkityksiin varhaiskasvatuksen laadussa.

5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Esittelen tuloksia kyselylomakkeessa olleiden laadunarviointimallin kategorioiden mukaisesti. Avoimien kysymysten vastaukset olen analysoinut sisällönanalyysillä ja niiden tulokset esittelen omana alaluokkana. Kyselyssä oli avoimena kysymyksenä myös kohta ” Onko jotain muuta, mitä haluaisit sanoa päivähoitopalveluista? (Esimerkiksi kaipaatteko jotain lisää, missä on puutteita, mitä voisi tehdä toisin, mikä on erityisen hyvää.)”. Tähän saatuja vastauksia olen teemoittanut kyselyn muihin kohtiin sopiviksi ja esittelen niitä näissä yhteyksissä.

5.1 Päivähoitopalvelut

Kyselyyn vastanneiden vanhempien lasten keskimääräinen ikä oli 4 vuotta. Vastanneilla oli lapsia päivähoitossa keskimäärin perhettä kohden 1,34 lasta. Suurin osa (50%) vastaajista oli käyttänyt varhaiskasvatuspalveluja jo useamman vuoden (kuvio 4).

Kuvio 4. Kuinka kauan olette olleet päivähoiton asiakkaana?

Kyselyyn vastanneiden lapsista 57% oli kokopäivähoitossa, osapäivähoitossa 30% ja vuorohoidossa 13%. Suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä Tornion var-

haiskasvatuksen palvelutasoon. Tornion päivähoidon laatu sai vastaajilta (86 kpl) asteikolla 4-10 keskiarvoksi 7,98. Alhaisin arvosana oli 5 ja korkein 10.

Päivähoitopalveluista ja palvelutasosta halusin selvittää vanhempien mielipiteitä varhaiskasvatuspalvelujen saatavuudesta ja riittävydestä Torniossa. Tarkastelun kohteena oli päivähoitotoimiston ja aluejohtajien tavoitettavuuteen, yhteistyöhön sekä tiedottamiseen liittyvät seikat. Kuvion 5 mukaan vanhemmat ovat saaneet lapsellensa toivomansa hoitopaikan ja ovat tyytyväisiä myös työntekijöiden saavutettavuuteen. Yhteistyön toimivuuteen päivähoitotoimiston ja aluejohtajien kanssa, hoitoaikojen joustavuuteen, hakumenettelyn sujuvuuteen sekä tietouteen Tornion varhaiskasvatuspalveluista oltiin jokseenkin tyytymättömiä vaikkakin suurin osa vastaajista oli vastannut näiden toimivan hyvin. Tyytymättömyys palvelutasoon liittyvissä asioissa ilmeni tarkemmin kyselyn avointen kysymysten kohdalla, jossa vastaaja sai kertoa vapaasti kokemastaan päivähoitopalveluista. Tyytymättömyyttä oli hoitopaikan saamisen suhteen etenkin hoitopaikan sijainnin osalta kun hoitopaikka saattoi olla kaukanakin kotoa kun ei paikkoja ollut lähipäiväkodista vapaana.

Vastauksista kumpusi myös vanhempien huoli loma-aikojen, juhlapyhien ja kesän hoitopaikkojen suhteen. Huolta oli kovasti siitä, mihin päiväkotiin lapsi ”jouuu” kyseiseksi ajaksi, kuinka paljon siellä on lapsia, onko siellä yhtään lapselle tuttua hoitajaa ja osataanko tai riittävätkö resurssit lapsen huomioimiseen tarpeeksi vieraassa ympäristössä vieraiden aikuisten läsnä ollessa. Kritiikin kohteeksi asetettiin myös päivähoidon johto ja aluejohtajat, joille usein myös hankalat asiat, joita päivähoidon järjestämisen suhteen ilmenee, tulee käsiteltäviksi.

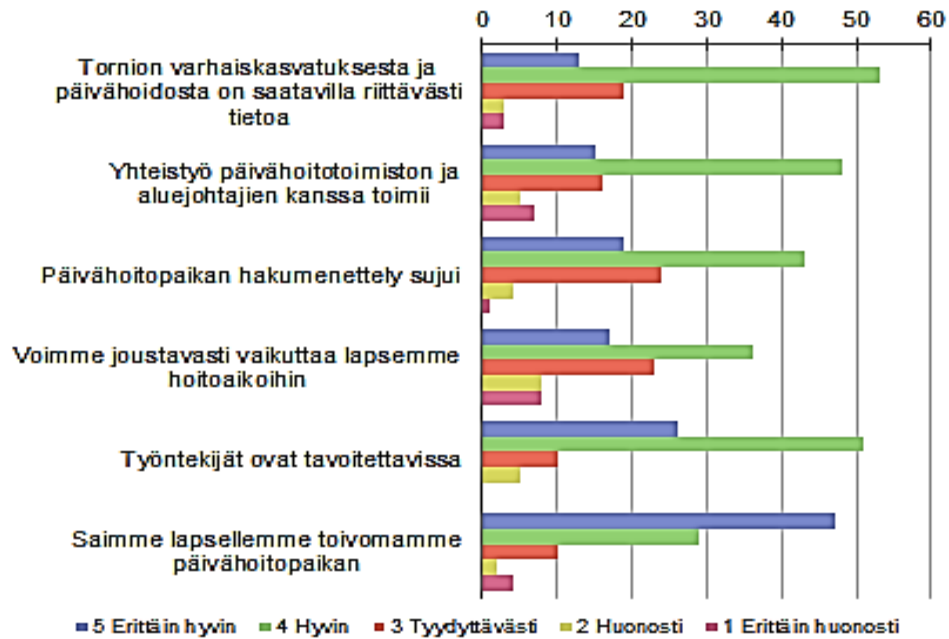
”Päiväkodin johtajiston ammattitaitoon, organisointikykyyn, viitseliäisyyteen, prioriteetteihinsä ja intresseihinsä soisi myös pientä tarkastelua.”

”päiväkodin aluejohtajalle ammattitaidoton, epäasiallinen, harhaanjohtava ja töykeä käytös ei luulisi olevan sopivaa.”

”Erityisen tyytyväinen olen siihen, että saimme lapsen hoitoon juuri siihen hoitopaikkaan, mihin ensisijaisesti halusimme.”

”Pyhä- ja yöhoidon puuttuminen on ISO MIINUS Verrattuna enstiseen palveluun ja hoito vain kallistuu kokoajan mutta palvelut huononee.”

”Kesähoitoon lisää resursseja ja määrärahoja!”

Kuvio 5. Miten seuraavat asiat ovat toteutuneet Tornion päivähoidossa?

Hujala ym. (1999) määrittelee laatutavoitteiksi palvelujen riittävyden ja saatavuuden osalta muun muassa perheen mahdollisuuden valita lapselleen sopiva päivähoitopalvelu, päivähoidon järjestämisen halutusta ajankohdasta alkaen sekä, että päivähoidon sijainti, aukiolo ja maksut olisivat sellaisia, että palvelun käyttö olisi perheelle mahdollista. Laatutavoitteena on myös, että loma-aikojen järjestelyistä neuvoteltaisiin ja päätettäisiin yhdessä vanhempien kanssa, jotta ne olisivat perheen kannalta mahdollisimman sujuvia.

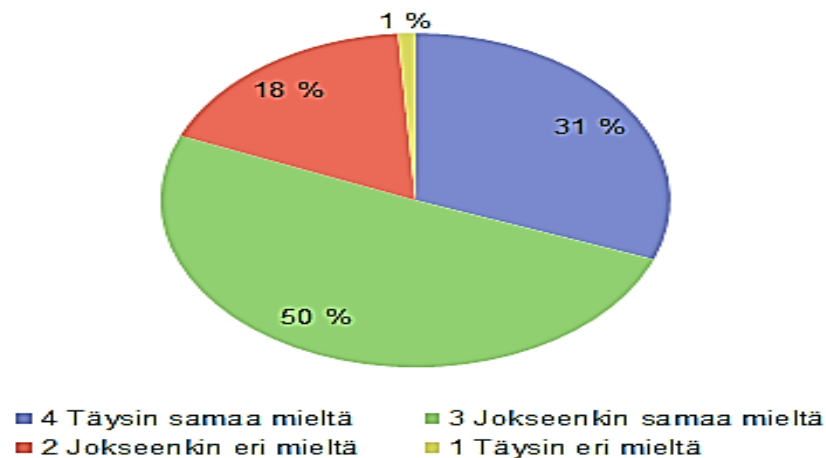
5.2 Päiväkodin toiminnallisuus

Päiväkodin toiminnallisuuteen sekä arjen sujumiseen vaikuttaa puitetekijät, jotka luo pohjan pedagogiselle laadulle. Näitä ovat esimerkiksi tilojen turvallisuus,

lapsiryhmän koko, hoitosuhteiden pysyvyys, lapsi-aikuinen suhdeluku sekä hoitoaikojen sopivuus perheiden tarpeisiin nähden.

Varhaiskasvatustalain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteina on muun muassa ”varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö sekä turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä” (Varhaiskasvatustalaki 36/1973 1:2.2a §).

Asetuksessa lasten päivähoidosta (239/1973) pykälässä 6 § määritellään, että päiväkodissa tulee hoito- ja kasvatustehtävissä olla vähintään yksi henkilö, enintään kahdeksaa kokopäivähoidossa olevaa kolme vuotta täyttänyttä lasta kohden. Enintään neljää alle kolmivuotiaa lasta kohden tulee päiväkodissa hoito- ja kasvatustehtävissä samoin olla vähintään yksi henkilö. Näillä henkilöillä tulee olla myös tehtävään soveltuva koulutus.

Kuvio 6. Väittämä: ”Ryhmäkoot ovat liian suuria”

Kuvio 6. kertoo, että väittämän ”Ryhmäkoot ovat liian suuria” kanssa 81% vastaajista oli joko täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä (vastaajia kaikissa puitetekijöiden väittämässä yhteensä 92). Ryhmäkoot näyttäytyvät vanhemmille liian suurina ja varhaiskasvatuksen laatua heikentävänä tekijänä. Marjatta Kalliala (2012) pitää kirjassaan ”Lapsuus hoidossa?” ryhmäkokoja suhdelukusäännösten mukaisesti jaettuna ongelmallisena. Hän pohtii, että mikään ei estä nykyisellä määritystavalla jatkaa ryhmien kasvattamista varsinkaan silloin

kun päivähoitopaikoista kunnissa on pulaa. Kallialan mukaan ”lasten ikää tarkastellaan usein teknisesti, josta seuraa, että taaperon saavuttaessa tietyn iän hän menettää kertoimensa ja ryhmään tulee uusi lapsi. Moni lapsi voi joutua siirtymään isojen ryhmään kesken vuotta. Ryhmät elävät koko toimintakauden ajan, mikä riittää vesittämään valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman hellimän ajatuksen pysyvistä ja turvallisista ihmissuhteista”.

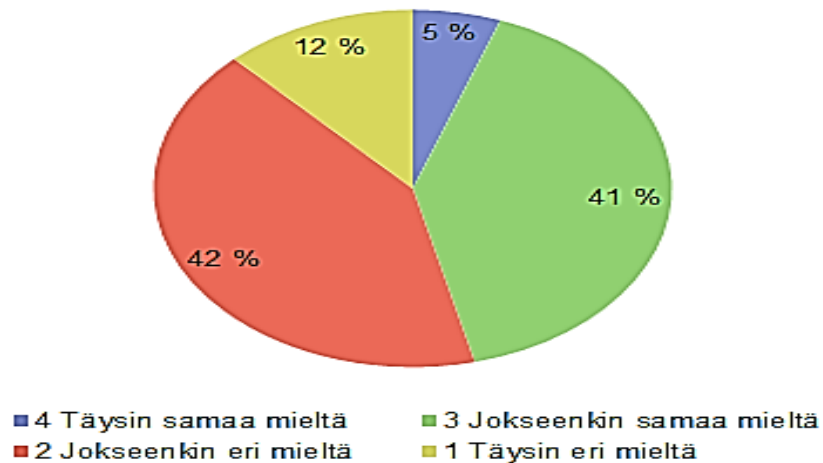
Kunnissa mitataan käyttöaseita ja sijoitetaan yhden lapsen paikalle useampia, jotta päivähoitonoja saataisiin lyhennettyä. Kuitenkin laadukkaaseen varhaiskasvatustoimintaan panostaminen olisi pitkällä tähtäimellä myös edullisinta. Ajoittain olisi siedettävä tietynlaista ”tehottomuutta” esimerkiksi päiväkotien käyttöasteissa, jotta voitaisiin turvata sekä lasten hyvinvointi että henkilöstön jaksaminen. (Hujala ym. 1999, 91; Onnismaa 2008, 41.) Kaupunginhallituksen tekemän Tornion kaupungin talousarvion ja -suunnitelman (2015) mukaan päiväkotien käyttöasteet olivat vuonna 2013 85% ja 2014 90%. Vuosille 2015 ja 2016 niiden arvioitiin säilyvän 90 prosentissa.

”Ryhmäkoot voisivat olla pienemmät tai henkilökuntaa enemmän.”

”Pelkään myös ryhmäkokojen kasvua, tämä koskee lähinnä päättäjiä.”

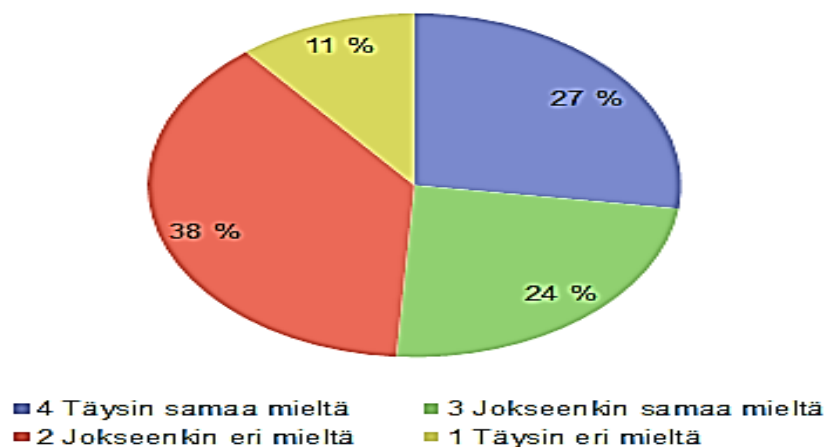
”Ryhmäkoot suhteessa tiloihin ja tilojen käyttöön suuret ja aiheuttaa levottomuutta ja melua. Yksilöllinen huomiointi hukkuu massaansa.”

Tornion varhaiskasvatuksessa toteutetaan pienryhmätoimintaa klo 9-12 välisenä aikana, poikkeuksena vuorohoito, jossa toimintaa toteutetaan sekä aamu-että iltapäivällä (Tornion kaupunki 2014, 12). Pienryhmätoiminta on tarpeellista ja toimivaa päiväkodin arjen sujuvuuden kannalta. Mitä pienemmässä ryhmässä lapsi toimii, sen helpompaa ja turvallisempaa hänen on hallita omaa toimintaansa, tulla yksilönä näkyväksi ja olla oma itsensä. Aikuisen on myös työssään helpompaa havainnoida lapsia, tukea ja ohjata heitä sekä keskittyä paremmin yhteen lapseen kerralla. (Mikkola & Nivalainen 2010, 31-32.)

Kuvio 7. Väittämä: ”Yhtä lasta kohden on riittävästi aikuisia”

Suurin osa vastaajista (54%) oli myös jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä väittämän ”Yhtä lasta kohden on riittävästi aikuisia” kanssa (kuvio 7). Lapsiryhmän koolla ja aikuisten määrällä lasta kohden on monia samankaltaisia vaikutuksia. Pienissä ryhmissä aikuiset eivät keskity pelkästään valvomaan lasten toimintaa vaan pystyvät osallistumaan siihen enemmän myös itse. (Hujala ym. 1999, 89.)

Kuvio 8. Väittämä: ”Aikuiset vaihtuvat usein ryhmässä”

Hoitosuhteen pysyvyyteen liittyvässä väittämässä ”Aikuiset vaihtuvat usein ryhmässä” (kuvio 8) hieman yli puolet (51%) vastaajista oli joko täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Laatu tavoitteena ryhmän

koostumukselle on muun muassa, että lapsille tuttua henkilökuntaa olisi riittävästi paikalla koko päivän ajan. Korvaavan henkilöstön tulisi olla välittömästi korvattavissa ammatillisesti pätevillä ja mahdollisuuksien mukaan lapsille en-tuudestaan tutuilla sijaisilla. Henkilökunnan työvuorot tulisi järjestää myös siten, että minimoitaisiin henkilökunnan vaihtuvuus ryhmässä. (Hujala ym. 1999, 95-97.)

”Vakinaisten työntekijöiden pieni määrä koko henkilökunnasta johtaa suureen vaihtuvuuteen työntekijöissä ja sitä kautta hoidon laatuun.”

”Henkilökunnan alituinen vaihtelu olisi hyvä saada myös jollakin tolalle.”

Kysyin puitetekijöihin liittyen myös sisä- ja ulkotilojen turvallisuudesta ja viihtyvyydestä sekä päiväkodin aukiolojen sopivuutta. 70% vastaajista koki, että päiväkodin aukioloajat vastaavat perheen tarpeita. Päiväkodin sisätilojen turvallisuudesta jokseenkin samaa mieltä oli 55% vastaajista, 41% oli täysin samaa mieltä, 3% oli jokseenkin eri mieltä ja prosentti vastaajista koki sisätilat turvatomiksi. Sisätilojen viihtyisyydestä 51 % oli jokseenkin samaa mieltä, 38% täysin samaa mieltä, 8% vastaajista oli jokseenkin eri mieltä ja 3% koki sisätilat viihdykkeettömiksi.

Ulkotilat kokivat täysin turvallisiksi 38% vastaajista ja 3% vastaajista koki ne turvatomiksi. Täysin viihtyisäksi ulkotilat kokivat 24% vastaajista ja 6% vastaajista ei pitänyt ulkotiloja lainkaan viihtyisinä.

5.3 Vuorovaikutus, yhteistyö ja henkilökunnan ammattitaito

Tässä alaluvussa selvitän vanhempien vastauksia päivähoiton laatuun liittyviin välillisiin tekijöihin. Välillisten tekijöiden avulla pyritään muun muassa nostamaan vanhempien ääntä kuuluviin sekä korostaa heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa päivähoiton laatuun. Tarkastelun kohteena on myös henkilökunnan välinen yhteistyö, hyvinvointi ja ammatillisuus. Varhaiskasvatustlain (7 b §) mukaan ”lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osal-

listua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajilleen on toimintayksikössä järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen suunnitteluun ja arviointiin.” Kysyttäessä kuinka hyvin vanhemmat on otettu mukaan toiminnan suunnitteluun heidän mielestään, vastasi tähän alle puolet (46%) vastaajista joko hyvin tai erittäin hyvin. Tyydyttäväksi mukaan toiminnan suunnitteluun ottamisen koki 22%, huonoksi 20% tai erittäin huonoksi 12%.

Vanhemmista koki voivansa vaikuttaa lapsensa perushoittoon joko erittäin hyvin tai hyvin 57%, tyydyttävästi neljäsosa (25%) ja huonosti tai erittäin huonosti 17%. Tarpeeksi tietoa lapsensa päivästä koki saavansa erittäin hyvin tai hyvin 66%, tyydyttävästi 24% tai erittäin huonosti tai huonosti yhteensä 10%. Lähes saman verran vastaajat olivat tietoisia päivähoidon arjen toiminnasta.

Vastauksien mukaan henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö oli erittäin sujuvaa ja avointa 42%, 37% koki sen olevan hyvää, 10% tyydyttävää ja huonoa 8% tai erittäin huonoa 3%. Suurimmassa osassa vastauksia myös kasvatuskumppanuus toteutui, 77% vastaajista koki tämän toteutuvan joko erittäin hyvin tai hyvin, 13% tyydyttävästi ja 10% joko huonosti tai erittäin huonosti. Myös suurin osa vanhemmista koki pystyvänsä joko erittäin helposti tai helposti ottamaan asiat helposti puheeksi henkilökunnan kanssa (78%), tyydyttävästi 13% ja huonosti tai erittäin huonosti 9%. Laatatavoitteina Hujalan ym. (1999) mukaan vanhempien ja henkilökunnan väliselle yhteistyölle ovat muun muassa, että vanhemmat ja henkilökunta keskustelevat kasvatuksen taustalla olevista arvoistaan ja sopivat yhteisistä kasvatuseriaatteista ja tavoitteista, yhteistyön toteuttamisessa otetaan huomioon perheen yksilölliset tarpeet ja toiveet ja perheen asiantuntemusta arvostetaan. Vanhemmat tulee pitää myös ajan tasalla päivähoiton toiminnasta sekä heidän lapsensa kasvu- ja kehitysprosessin etenemisestä. Sosiaalihuoltolaki (1301/2014 2:10 §) määrittää myös, että *”lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasva-*

tuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve.”

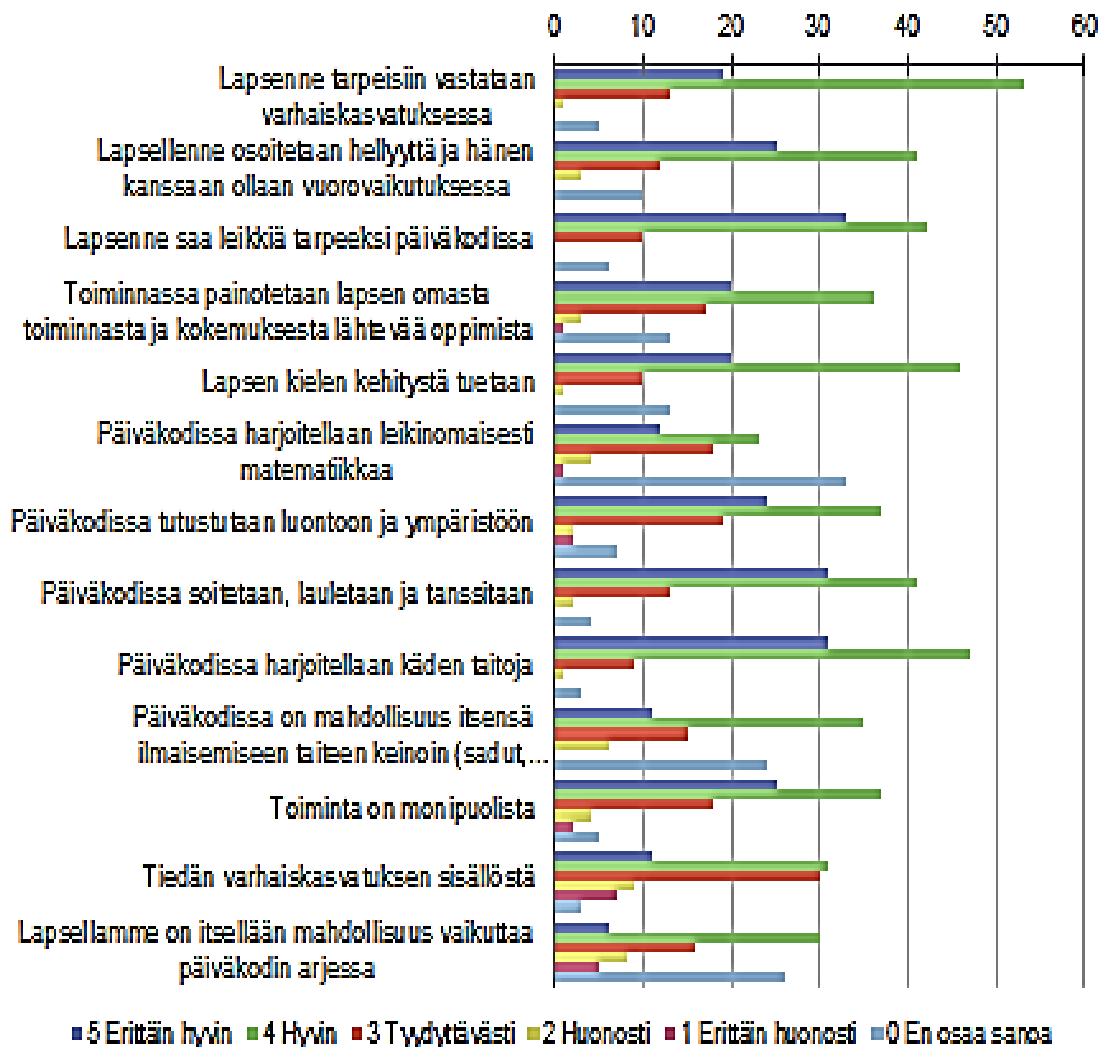
Varhaiskasvatus on tiimityötä, jossa henkilökunnan välinen kommunikaatio olisi ihanteellisesti avointa, luottamuksellista ja toista kunnioittavaa ja jossa jokainen voisi hyödyntää omaa erityisosaamistaan ja ammatillista koulutustaan. Yksikön kasvatuseriaatteen ja tavoitteiden olisivat kaikkien työntekijöiden tiedossa ja henkilökunta suunnittelisi, toteuttaisi, arvioisi ja dokumentoisi työtään säännöllisesti yhdessä. (Hujala ym. 1999, 117.) Henkilökunnan välinen yhteistyö näyttäytyi suurimmalle osalle vanhemmista hyvänä (47%). Saman verran vanhempia koki sen olevan erittäin hyvällä (24%) tai vain tyydyttävällä tasolla (24%). Huonona tai erittäin huonona asian koki yhteensä 6% vastaajista.

Henkilökunta oli luotettavaa tai erittäin luotettavaa 81% vastaajista ja ammattitaitoista tai erittäin ammattitaitoista 87% vastaajista mielestä. Tyytymättömyyttä henkilökunnan ammattitaitoon koki 11% vastaajista ja epäluotettavaksi henkilökunnan koki 15% vastaajista.

Toiminnan koki erittäin suunnitelmalliseksi tai suunnitelmalliseksi 74% vastaajista, tyydyttäväksi suunnitelmallisuuden koki 17% vastaajista ja ei lainkaan suunnitelmalliseksi 3%. 77% vanhemmista koki, että toiminnan suunnittelussa on huomioitu lapsen ikä ja kehitystaso kun taas tyydyttäväksi tämän arvioi 17% ja ei lainkaan huomioiduksi 2%.

5.4 Hoidon ja kasvatuksen arviointi

Edellä esitellyt tulokset puite- ja välillisistä laatutekijöistä muodostavat reunaehdot sille, millaiseksi itse kasvatusprosessi varhaiskasvatuksessa muotoutuu sekä millaiseksi tulee lapsen oma kokemus päivähoidosta (Hujala ym. 1999, 130). Prosessitekijöissä arvioinnin kohteena on päivähoidossa tapahtuva perushoito ja huolenpito, aikuisen ja lapsen sekä lapsien keskinäinen vuorovaikutus, toiminnan lapsilähtöisyys sekä toiminnan sisällöllinen suunnittelu ja arviointi.

Kuvio 9. Miten asiat toteutuvat vastaajien mielestä päiväkodin hoidossa ja kasvatuksessa?

Kuviossa 9. näkyy vastaajien lukumäärät (vastaajia yhteensä 91) kun heiltä on kysytty varhaiskasvatuksen sisältöihin ja lapsen hoitoon liittyviä kysymyksiä. Suurin osa vastaajista koki, että heidän lapsensa tarpeisiin vastataan varhaiskasvatuksessa joko hyvin tai erittäin hyvin (72 vastaajaa). Vastaajista myös suurin osa koki, että heidän lapselleen osoitetaan hellyyttä ja hänen kanssaan ollaan vuorovaikutuksessa hyvin tai erittäin hyvin (yht. 66). 10 vastaajaa ei osannut sanoa miten tämä toteutuu.

Vastaajat kokivat, että heidän lapsensa saa leikkiä tarpeeksi päiväkodissa (75). 10 vastaajaa koki tämän toteutuvan tyydyttävästi. Toiminnan lapsilähtöisyyttä selvitin väittämällä ”toiminnassa painotetaan lapsen omasta toiminnasta ja kokemuksesta lähtevää oppimista”. Tämän oli vastannut toteutuvan joko erittäin hyvin tai hyvin yhteensä 56 vastaajaa, tyydyttävästi 17, huonosti tai erittäin huonosti yhteensä 4 ja 13 vastaajaa ei osannut sanoa miten tämä toteutui.

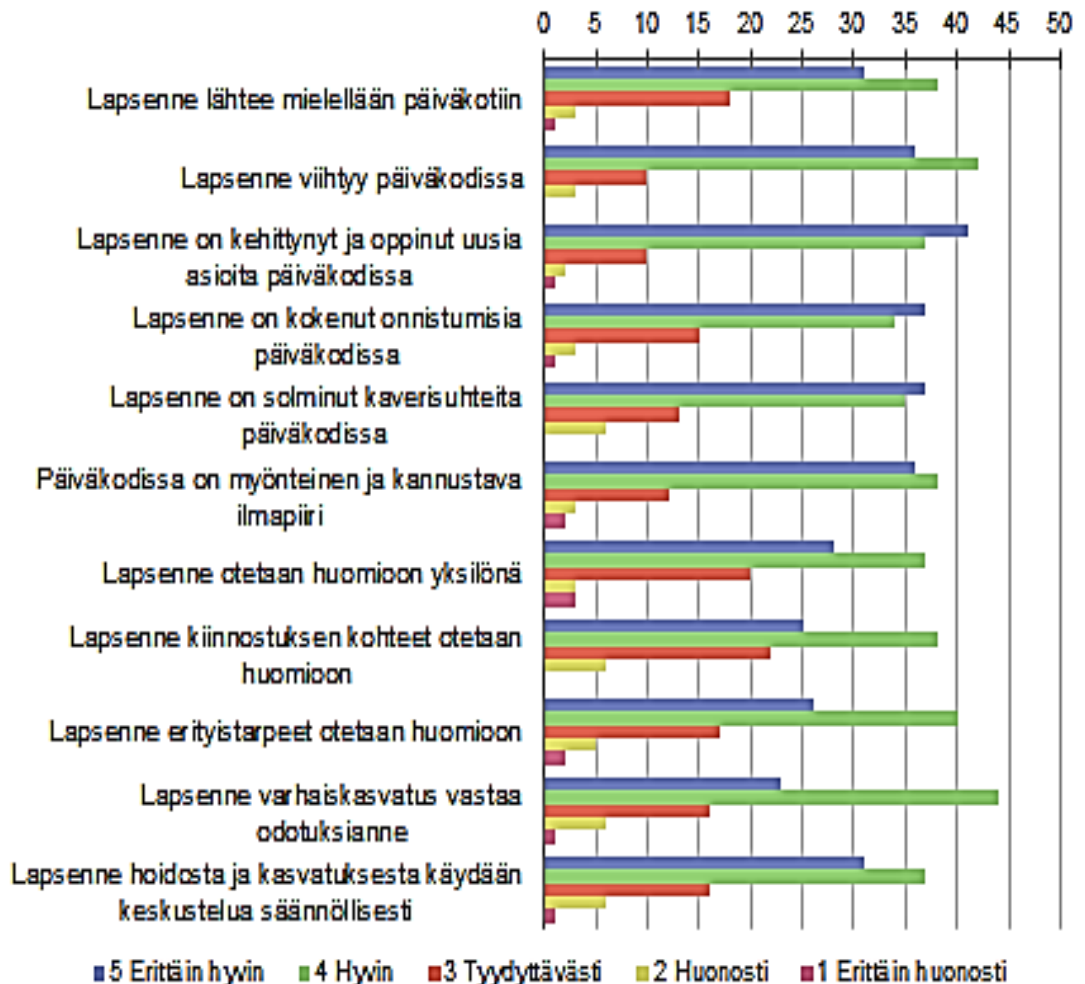
Sisällöllisten orientaatioiden osalta vanhemmat kokivat lastensa kielen kehitystä tuettavan joko hyvin tai erittäin hyvin (yht. 66 vastaajaa) ja he kokivat päiväkodissa lapsensa laulavan, soittavan ja tanssivan (72), harjoittelevan kädentaitoja (78) sekä lapsensa tutustuvan luontoon ja ympäristöön (61). 19 vastaajaa koki kuitenkin luontoon tutustuttavan tyydyttävästi. Vastaajista 33 ei osannut sanoa kuinka päiväkodissa harjoitellaan leikinomaisesti matematiikkaa, erittäin hyvin tai hyvin tätä koki harjoiteltavan 35 vastaajaa ja tyydyttävästi 18. Lapsensa mahdollisuuteen ilmaista itseään taiteen keinoin ei osannut sanoa 24 vastaajaa. 46 vastaajaa koki tämän toteutuvan joko hyvin tai erittäin hyvin, 15 tyydyttävästi ja 6 huonosti. Vastaajista 30 tunsivat varhaiskasvatuksen sisältöä tyydyttävästi ja joko huonosti tai erittäin huonosti 16 vastaajaa.

Päiväkodin toiminnan monipuolisuuden arvioin toteutuvan hyvin tai erittäin hyvin 62 vastaajaa, tyydyttävästi 18 ja huonosti tai erittäin huonosti 6. 5 vastaajaa ei osannut sanoa onko toiminta monipuolista vai ei. 26 vastaajaa taas ei osannut sanoa, miten lapsensa voi vaikuttaa päivän sisältöön ja 10 vastaajaa enemmän arvioi lapsensa voivan vaikuttaa siihen joko hyvin tai erittäin hyvin. 16 koki lapsensa voivan vaikuttaa tyydyttävästi ja 13 joko huonosti tai erittäin huonosti.

5.5 Tyytyväisyys palveluihin

Vaikutustekijöillä tarkastellaan palvelun käyttäjän kokemuksia eli koettua laatua. Päivähoito on suomalaisen yhteiskunnan keskeinen hyvinvointipalvelu, joka määrittää osaltaan niin lasten kuin aikuistenkin hyvinvointia. Varhaiskasvatuksellisen näkökulman parhaita laadun määrittäjiä olisivat lapset ja vaikutustekijöinä heille olisi heidän myönteiset kokemukset, kasvu, kehitys ja oppiminen.

Lasten vanhemmat ovat taas asiantuntijoita varhaiskasvatuksen laadun arvioijana sosiaalipalvelun näkökulmasta, jolloin vaikutustekijäksi nousee vanhempien tyytyväisyys ja tässä myös se, miten lapsen kasvu ja kehitys lapsensa asiantuntijoille, eli vanhemmille, näyttää. (Hujala ym. 1999, 157.)

Kuvio 10. Kuinka hyvin seuraavat asiat toteutuvat? (vastaajien lukumäärä 91)

Jokaisessa (kuvio 10.) kohdassa vähintään 60% vastaajista koki kysymyksessä esiintyvien asioiden toteutuvan joko hyvin tai erittäin hyvin. Tyydyttäviä arvoja kuitenkin myös esiintyi vastauksissa, kuten esimerkiksi lapsensa kiinnostuksen kohteet arvioi 28 vastaajaa otettavan tyydyttävästi tai huonosti huomioon sekä lapsensa otettavan päiväkodissa huomioon yksilönä arvioi toteutuvan tyydyttävästi 20 vastaajaa ja huonosti tai erittäin huonosti 6 vastaajaa. Lapsen erityistarpeita koki 17 vastaajaa otettavan tyydyttävästi huomioon ja 7 vastaajaa joko huonosti tai erittäin huonosti. Varhaiskasvatus vastasi tyydyttävästi 16 vastaa-

jan odotuksia ja huonosti tai erittäin huonosti se vastasi 7 vastaajan odotuksia. 16 vastaajaa koki, että lapsensa hoidosta ja kasvatuksesta käytiin säännöllisesti keskustelua tyydyttävästi ja huonosti. Erittäin huonosti tämän arvioi toteutuvan 7 vastaajaa.

5.6 Avoimet kysymykset

Avoimina kysymyksinä kyselyssä olivat vanhempien kokemukset lastaan koskevista aloitus- ja vasukeskusteluista, sähköisen ajanvarausjärjestelmän vaikutuksista ja toimivuudesta sekä mahdollisuus sanoa vapaasti käyttämistään päivähoitopalveluista. Näiden kysymysten vastaukset olen teemoittanut niissä eniten esiintyvien sekä tutkimuskysymysteni kannalta olennaisimpiin vastauskategorioihin ja liittänyt osan vastauksista niihin kohtiin, jotka istuvat tämän kappaleen aikaisemmissa alaluvuissa laatua määrittävien tekijöiden mukaisiin kategorioihin.

Lasten aloitus- ja vasukeskustelut koettiin pääsääntöisesti hyväksi ja tarpeelliseksi keskusteluiksi lapsen kasvua ja kehitystä tukevana sekä kasvatuskumppanuutta edistävänä. 73 vastaajasta yli puolet koki, että keskusteluissa käsiteltiin oikeita ja tärkeitä asioita. Jotkut vastaajista koki, että keskusteluita oli liian vähän tai yhteistyö niissä oli huonoa ja keskustelu ei sujunut. Keskusteluihin ja lomakkeen sisältöön kaivattiin enemmän konkreettista sisältöä ja käytännön ehdotuksia, eli miten ja millä keinoin lapsen kehitystä tuetaan. Osa vastaajista koki, että mikäli lapsi kehittyy ikätasoonsa nähden normaalisti, niin keskustelu riittäisi käytäväksi vain kerran vuodessa. Vanhemmat pohtivat vastauksissaan myös sitä, kuinka paljon varhaiskasvattajien aikaa lapsilta vie vasulomakkeiden täyttäminen.

”Vasu oli hankala täyttää ja tuli semmoinen olo, että kaikki on kyttäyksen alla. Vasu voisi olla myös sellainen, joka tai ensimmäisellä kerralla täytetään yhdessä hoitajan kanssa. Minun mielestä kaavake voisi olla yksinkertaisempi.”

”Koen keskustelut erittäin tärkeäksi. Niissä saa rauhassa keskustella lapsen kuumisista päiväkodissa. Arvostan hoitajan rehellistä keskustelua lapsestanki ja kykyä ottaa esiin asioita, joiden kanssa lapseni tarvitsee lisää harjoittelua tai erityishuomiota.”

”Tänä lukuvuonna 2015-2016 keskustelu oli muuttunut epäoleellisempaan suuntaan. Liian monia osa-alueita oli käsittelyssä, muutama tärkeintä olisi riittänyt. Paperin nähtyäni mietin, että hienoa, että lastani on tarkkailtu näin monella osa-alueella mutta en voinut olla miettimättä sitä, että mistä tämä, varsinkin lapseni toiminnan kirjaamiseen kulunut aika oli pois. ja kun näin toimitaan kaikkien lasten kohdalla, että olisiko sen ajan voinut käyttää ihan vaan lapsen kanssa olemiseen.”

Sähköinen hoitoaikojen varausjärjestelmä ja hoitoaikaperusteinen asiakasmaksu jakoivat vastaajien kokemuksia suurestikin. Kysymykseen oli vastannut yhteensä 72 vanhempaa. Jaoin vanhempien vastauksista nousseet kokemukset luokkiin: toimii hyvin (42 vastaajaa), ei toimi (10 vastaajaa) ja joustamaton (20 vastaajaa). Suhtautuminen hoitoaikojen varaamiseen ja asiakasmak suihin riippui paljon siitä millainen työsuhde vanhemmilla oli.

”Sähköinen hoitoaikojen ilmoittaminen toimii hyvin ja mielestäni helpottaa omaa arkea ja päiväkodin arkea jos kaikki ilmoittavat sähköisesti. Hoitoaikaperusteinen asiakasmaksu aiheutti osa-aika työtä tehdessä hieman pään vaivaa kun tulevat tunnit eivät olleet tiedossa. Nyt se on ihan ok kun teen kokoaikatyötä.”

”Parempi olisi maksu sen todellisen hoito-ajan perusteella, kun kerran lätkät on käytössä! Varausjärjestelmä ok, mutta systeemi muuten täysin joustamaton. Ihmiselle jolla ei "normi" työtä, vaan tarvittaessa töihin kutsuttava niin täysin mahdotonta ottaa vastaan lisätunteja, kun et saa lasta hoitoon.”

”Sähköinen hoitoaikojen varausjärjestelmä on helpoittanut varauksien tekoa ja muutosta. Hoitoaikaperusteisen asiakasmaksun järjestelmässä olisi hyvä olla olemassa esim. 10 tunnin liukuma kuukaudessa (jos lapsi haetaan aikaisemmin, käyttämättömät tunnit jäävät "talteen"). Tämä helpottaisi lyhyitä yllättäviä

hoitotarpeita kuukauden sisällä ja näin ollen joustoa voisi syntyä molempiin suuntiin.”

”Huonona asiana pidän sitä, että kun unohtaa tehdä muutoksen lapsen hoitokoihin, järjestelmä erittäin jäykkä joustamaan, niin että muutos saataisiin tehtyä maanantai klo18 jälkeen.”

Osiassa, jossa **vanhemmat saivat vapaasti kertoa käyttämistään päivähoitopalveluista**, oli paljon (61) kriittisiä vastauksia ja toiveita palvelun laadun parantamiseksi. Kokosin vastauksista yhteensä 24 erilaista kohtaa, joihin pystyin jaottelemaan vastaukset. Näistä valikoin neljä kohtaa, jotka esiintyivät eniten vastauksissa.

Vanhemmat olivat vastauksissaan eniten huolissaan ryhmäkokojen kasvusta ja henkilöstön vähyydestä suhteutettuna lapsimäärään, joka näkyy myös kuviossa 6.

”Henkilökunta on parasta mitä on. Mutta huomaa että he ovat välillä aika väsyneet ja lopussa. Välillä on paljon lapsia ja liian vähän hoitajia.”

Henkilökunnan vaihtuvuus oli lapsen etua ajatellen mainittu myös useassa vastauksessa. Vastaukset koskivat myös osittain päivystyshoitoa, joka koettiin turvattomaksi kun paljon toisilleen vieraita aikuisia ja lapsia on laitettu väkimäärään suhteutettuna pieniin tiloihin.

”Hoitajien vaihtuvuus kesäloma-aikana ei ole mukavaa lapsen kannalta.”

”Henkilökunnan vaihtuvuus erityisesti kesäkuussa on todella ongelmallinen pienille lapsille... koskaan ei voinut tietää kuka lastamme päivän aikana hoitaa. Vaurioiden korjaamiseen ja luottamuksen uudelleen syntymiseen meni syksyllä useampi kuukausi aikaa. Tähän epäkohtaan pitäisi ehdottomasti panostaa pienten puolella, jossa lapset kiinnittyvät omaan hoitajaan ihan erillä tavalla kuin isommat lapset.”

”Vakinaisten työntekijöiden pieni määrä koko henkilökunnasta johtaa suureen vaihtuvuuteen työntekijöissä ja sitä kautta hoidon laatuun.”

Yhteistyöhön ja tiedonkulkuun vanhempien kanssa vanhemmat toivoivat hie-
man parannusta. Vastauksista kumpusi toiveita siitä, että lapsen päivän kulusta
tiedettäisiin kertoa enemmän hakutilanteissa. Tämän ei koettu aina toteutuvan
silloin kun vastassa on aikuinen joka on joko sijainen tai viettänyt koko päivän
eri ryhmässä kuin kyseessä oleva lapsi. Tämä viittaa myös aiemmassa kohdas-
sa mainittuun henkilökunnan vaihtuvuuteen. Tulevista tapahtumista toivottiin
aikaisempaa nopeampaa tiedottamista, jotta vanhemmat osaisivat varata hoito-
päivän ajoissa, ettei lapsi jäisi paitsi vaikkapa kivasta retkestä.

*”Toivoisin aktiivisempaa tiedottamista ja henkilökunnan innokkaampaa kohtaa-
mista vanhempien kanssa. Harvoin kukaan kertoo päivän kulusta tai vastaavat
etteivät tiedä. Omahoitajajärjestelmä ei toimi. Aikuiset vaihtuvat jatkuvasti. Toi-
voisin lapsen ja perheen kohtaamista- kuulemista!”*

”Tiedetään miten lapsen päivä on mennyt.”

Neljäntenä kohtana vanhemmat peräänkuuluttivat päiväkotiin enemmän lasta
kiinnostavaa ja lapsen mukaista toimintaa sekä liikkumista luonnossa ja ulkoi-
lua. Tärkeänä tekijänä lasten innostamiseen liikuntaan nostettiin aikuisten osal-
listuminen ja heidän roolinsa tämän vahvistamisessa. Vanhempien toivetta tu-
kevat uudet liikuntasuositukset, joiden mukaan alle 8-vuotiaan lapsen tulisi liik-
kua vähintään kolme tuntia päivässä. Tämä sisältäisi kevyttä liikuntaa, reipasta
ulkoilua ja erittäin aktiivista fyysistä vauhdikkuutta. (Opetus- ja kulttuuriministe-
riö 2016, hakupäivä 10.10.2016.) Toki tätä kaikkea ei suoriteta varhaiskasva-
tuksessa, mutta varhaiskasvatuksen toiminnalla tuetaan vanhempia tässä teh-
tävässä.

”Hoitajat voisivat leikkiä lasten kanssa pihalla.”

”Luontoa, retkeilyä ja lapsenmukaista toimintaa enemmän.”

”Ulkoilua pidän tärkeänä. Säällä kuin säällä.”

”Voisiko päivähoitopalvelu tehdä yhteistyötä eri järjestöjen kanssa saaden esim. lisää taide- ja ympäristökasvatusta lapsille? Mummo- ja pappatoimintaa päivähoitoon toivoisin samoin koululaisten tettäyöskentelyt todella mukavia ja tuovat vaihtelua arkeen. Vierailuja vanhainkodeissa...”

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Laatu koostuu monista tekijöistä ja jokainen palvelun käyttäjä kokee palvelun laadun eri tavoin kokemuksensa perusteella. Ensiarvoisen tärkeäksi tekijäksi yksilölliselle laadun kokemiselle nousee mielikuvat palvelun saatavuuden, yleisen toimivuuden ja käyttäjän tarpeisiin vastaamisen suhteen.

Kirsi Alila (2013, 37) käsittelee akateemisessa väitöskirjassaan laajasti sekä suomalaista että kansainvälistä varhaiskasvatuksen laadun tutkimusta ja laadun ohjausta. Määritellessään laatua hänen mukaansa laadun käsitteellisessä määrittelyssä on lähtökohtaisesti nojattava itse asian kannalta keskeisten laatutekijöiden avaamiseen sekä tarkasteluun ja näiden välisten suhteiden ja vuorovaikutuksen havaitsemiseen. Laatua tulisi tarkastella erilaisista näkökulmista saadakseen monipuolisen kuvan kyseisestä ilmiöstä tai asiasta.

Laatu on aina subjektiivinen kokemus, joka on sidoksissa henkilön arvoihin, uskomuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin. Alilan (2013, 39, 58) mukaan laatua ei oteta annettuna ja etukäteen määriteltynä vaan se muotoutuu monien määrittelijöiden ja osallisten näkemyksistä; lapsien, vanhempien, työntekijöiden ja päättäjien. Laatua ei voi hallita pelkästään yhteen laatutekijään panostamalla vaan laatu syntyy aina monen eri tekijän summasta ja sen kokeminen ja laadulliset arvostukset elävät aina ajassa ja paikassa. Työn alussa esittelemäni varhaiskasvatuksen sisällöt kasvu- ja oppimisympäristöistä, pedagogiikasta varhaiskasvatuksessa, osallisuudesta sekä kasvatuskumppanuudesta ovat sisältöjä, jotka vaikuttavat varhaiskasvatuksen kokonaislaatuun. Mikäli tilat toimia ovat virikkeettömät tai vanhempia ei kuunnella tarpeeksi, heikentää se koettua laatua. Painotukset näidenkin laatutekijöiden osalta voivat vaihdella eri aikakausina.

Jenni Pakisjärvi (2007, 39) on aiemmin selvittänyt opinnäytetyössään Tornion päivähoiton laatua keväällä 2007, kun aluejohtajuus otettiin käyttöön elokuussa 2006. Hän käsitteli laatua vanhempien näkökulmasta ja selvitti, mistä seikoista laatu koostui vanhempien mielestä sekä millä tavoin aluejohtajuus on muuttanut

päivähoitoa. Tällöin tutkimuksesta selvisi, että kyselyyn osallistuneet torniolaiset vanhemmat olivat tyytyväisiä henkilökunnan asiantuntemukseen ja yhteistyöhön päivähoidon ja kodin välillä. Tällöin vanhemmat näkivät ongelmakohtien liittyvän pääsääntöisesti päivähoidon järjestelyihin; henkilökunnan vähyyteen ja kasva-viin lapsiryhmiin. Suurin vanhemmilta nouseva huolenaihe myös tässä kyselyssä liittyi kasvaviin lapsiryhmiin ja tätä kautta myös henkilöstön vähyyteen. Vanhempia huolesti myös päivähoidon tilojen riittämättömyys suhteessa lapsimäärään. Ryhmäkoon puolesta jatkossa olisi hyvä selvittää lasten näkökulma toiminnasta suuressa ryhmässä. Miten lapset kokevat melun tai hälinän, kokevatko he voivansa keskittyä päivän aikana leikkeihin tai muihin toimintoihin tarpeeksi? Onko lapsilla mahdollisuutta rauhalliseen leikkitilaan?

Vastatakseni lyhyesti tutkimuskysymyksiini, vanhemmat kokivat Tornion päivähoiton laadun keväällä 2016 pääsääntöisesti hyväksi (ka 7,98). Palvelutason osalta vanhemmat toivoivat eniten mahdollisuuksia vaikuttaa joustavasti lapsensa hoitoaikoihin. Kyselyn avoimissa vastauksissa kysyttäessä sähköisen hoitoaikojen varausjärjestelmän vaikutuksista päivähoiton toimivuuteen vanhempien mielipiteistä nousi järjestelmän joustamattomuus yllättävissä tilanteissa, joissa hoitoa tarvittaisiinkin hoitoaikojen syöttämisen jälkeen. Kysyttäessä vanhempien tyytyväisyyttä palveluihin, eniten puutteita ilmeni lapsen kiinnostuksen kohteiden huomioimisessa sekä yksilöllisenä huomioimisena. Päivähoiton puitteissa parannettavaa olisi vanhempien mielestä ryhmien koon sekä ryhmän aikuisten vaihtuvuuden osalta.

Vastanneista vanhemmista suurin osa koki päivähoiton toiminnan olevan monipuolista (68,13%), mutta eivät kuitenkaan tieneet varhaiskasvatuksen sisällöistä (53,85%). Toiminta näyttäyty vanhemmille monipuolisena, mutta vanhemmat eivät välttämättä tiedä mitä muuta sisällöltä voisi odottaa. Moni vanhemmista koki myös, että heidän lapsellaan ei ollut mahdollisuuksia vaikuttaa päivähoiton arjessa (31,86%) tai eivät osanneet sanoa miten lapsensa vaikuttamismahdollisuus toteutuu (28,57%).

Toinen tärkeä tutkimuskysymykseni liittyi vanhempien vaikutusmahdollisuuksiin päivähoiton suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioimisessa sekä siihen, miten

heidät on otettu näihin mukaan. Tähän liittyi myös kysymys siitä, miten yhteistyö henkilökunnan ja vanhempien välillä toimii vanhempien näkökulmasta. Kyselystä saatuja tuloksia näiden kysymysten osalta olen esitellyt kohdassa 5.3. Vastauksista eniten pohdintaa aiheuttaa vanhempien mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun. Suurin osa vanhemmista koki, että heidät on otettu mukaan toiminnan suunnitteluun joko erittäin huonosti, huonosti tai tyydyttävästi. Tästä mieleen herää kysymys miksi? Onko yhteistä toiminnan suunnittelua vaikeaa järjestää vai koetaanko keinot yhteisen suunnittelun toteuttamiseen liian monimutkaiseksi?

Varhaiskasvatustilain 7 b § sanotaan, että ” lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajilleen on toimintayksikössä järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.” Monissa päiväkodeissa järjestettävät vanhempainillat ovat yksi mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun. Ne ovat kuitenkin monesti ennalta suunniteltuja tapahtumia ja koska paikalla on paljon vanhempia, voi toiveiden ehdottaminen olla näissä hankalaa. Tilanteita, joissa vanhemmat voivat rauhassa keskustella ovat myös lapsen vasu-keskustelut. Näissä kuitenkin fokus on lapsessa ja hänen kehityksessään, joten aikaan tuskin mahtuu keskustelua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelusta.

Uuden varhaiskasvatussuunnitelman mukaan (2016, 23) ”lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.” Laadukas varhaiskasvatus tasoittaa myös lasten elinolosuhteiden eroja ja tarjoaa kaikille lapsille yhtäläiset mahdollisuudet kehittyä yksilöllisten ehtojen mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelma lisää laadullista tasa-arvoa kuntien ja myös kuntien varhaiskasvatussyksiköiden välillä. Laatutyö on jatkuva prosessi, jossa keskeisiä elementtejä ovat asiakaslähtöisyys, hyvin toimiva työyhteisö ja henkilöstön ammatillinen osaaminen sekä johdon sitoutuminen. Laadun kehittämisessä ja arvioinnissa

arvostetaan erityisesti lasten ja vanhempien antamaa palautetta. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 17, 20, 22-23.) Teknologian hyödyntämistä palautteen ja suunnittelun helpottamiseksi voisi korostaa enemmän nykyisessä varhaiskasvatuksessa. Torniossa käytössä on sähköinen ajanvarausjärjestelmä, joten sähköistä viestintää voisi myös hyödyntää sekä yhteistyön että vanhempien verkostoitumisen lisäämiseksi. Vanhemmilla olisi mahdollisuus vaikuttaa aina kun toiveita tai huolia esiintyy eikä vain silloin kun tehdään esimerkiksi erikseen kyselyä asian tiimoilta. Tämä olisi keino jatkuvan laadun tarkkailulle ja vanhempien osallisuus mahdollistuisi paremmin.

Eeva Hujalan (2015) mielestä laadun tuottamiseen tarvitaan myös selkeää johtajuutta. Hän peräänkuuluttaisi maisterikoulutusta johtajille ja heidän työnkuvansa selkeyttämistä painottamalla pedagogista johtajuutta. Hän ennustaa, että johtamisen haasteet lisääntyvät kun henkilöstön koulutustaustat moninaistuvat, perheet tulevat laatutietoisemmiksi ja talous tiukkenee. Vanhempien roolia tulisi jäsentää selkeämmin, ei niinkään kumppanuus -ajattelun vaan kasvatusyhteistyötä ajatellen. Hän kokee, että laadun varmistamiseksi jatkossa tarvittaisiin yhteistä, jaettua johtajuutta päättäjien, hallinnon, henkilöstön, tutkijoiden ja kouluttajien kesken. Avoimuus, hyvä yhteistyö ja kattavat keinot vuorovaikutuksen mahdollistamiselle vanhempien kanssa ovat tärkeitä teemoja vanhempien vaikuttamismahdollisuuksien lisäämisessä. Jotta palvelu olisi laadukasta tulisi vanhemmat ottaa enemmän mukaan myös toiminnan kehittämiseen. Tällöin vastattaisiin suoraan myös käyttäjien tarpeisiin.

Kokonaisuudessaan täytyy muistaa, että vaikka tässä työssä esittämäni kyselyn tulokset ovat painottuneet enemmän päiväkodin toiminnan kehittämiskohteisiin, niin kuitenkin Tornion varhaiskasvatus sai vastaajilta paljon positiivista palautetta ja kiitoksia ammattilaisten tekemästä työstä lastensa kasvun edistämiseksi.

7 POHDINTA

Aloitin työn tekemisen keväällä 2016. Etsin aluksi paljon tietoa laadusta varhaiskasvatuksessa sekä Tornion varhaiskasvatuksesta aiemmin tehdyistä laatuun liittyvistä tutkimuksista. Teoria tiedon, laatuun liittyvien tutkimusten sekä tutkimuskysymysteni perusteella laadin vanhemmille saatekirjeen (liite 1) ja kyselylomakkeen (liite 2). Halusin olla varma kyselylomakkeen sisällön hyödyllisyydestä, joten tarkistutin sen ohjaajillani sekä Tornion varhaiskasvatuksen johtoryhmässä.

Muutamien korjausten jälkeen kysely laitettiin avoimeksi vastauksia varten. Vastauksia odotellessa kirjoitin työhön teoriaosuutta. Työ ei kuitenkaan edennyt täysin aikataulussaan kun alkuperäinen suunnitelma oli palauttaa esitarkastusversio jo elokuussa. Tässä vaiheessa vasta analysoin kyselyn tuloksia. Nyt kuitenkin työ näyttää edenneen sujuvasti tähän vaiheeseen, että voi pohtia mikä siinä oli hyvää ja mitä jäi kaipaamaan.

Työn tekeminen itsessään oli mielenkiintoista koska Tornion varhaiskasvatuksen laatua ei ollut tutkittu aiemmin kovinkaan paljoa. Muutokset lainsäädännössä ja uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa vaikuttavat myös paikallisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin, joten työstäni nousi myös tämän osalta arvokasta tietoa jota voi hyödyntää suunnitelmaa tehdessä.

Aiheen rajaaminen oli minulle aluksi vaikeaa ja halusin kasata työhön kaiken mahdollisen tiedon aiheesta mitä vain suinkin löysin. Kirjoittaessani oivalsin, että tutkimuskysymykset alkavat lipsumaan käsistä, joten karsin pois asioita jotka eivät olleet oleellisia tutkimuskysymysten kannalta. Kyselyyn olisin voinut lisätä tutkimuskysymysteni kannalta vielä tarkentavia kysymyksiä liittyen vanhempien vaikuttamismahdollisuuksiin varhaiskasvatuksen suunnittelussa sekä vanhempien ja henkilökunnan välisen yhteistyön toimivuuteen. Kyseessä oli toisaalta myös kartoitus vanhempien arvioimasta kokonaislaadusta, joten kysymyksiä lisäämällä kyselystä olisi tullut kovin pitkä ja vastaaminen tähän olisi voinut tuntua vastaajista työläältä.

Aloitin työn loppuvaiheessa työskentelyn päiväkodissa ja opinnäytetyöni tuntui entistä ajankohtaisemmalta. Oli mielenkiintoista kun pystyi konkreettisesti yhdistämään työhön lukemaa teoriaa käytäntöön ja havainnoimaan myös tutkimuskysymysten kautta varhaiskasvatuksen maailmaa. Työn tekeminen on ollut mielenkiintoinen projekti tuskastumisen tunteista onnistumisen iloihin ja olen saanut siitä paljon reppuuni opiskelijana ja tulevana työntekijänä.

Tuleville opinnäytetyön aihetta pohtiville voin lämpimästi suositella lapsen kokemusten selvittämistä päivähoitopäivänsä laadukkuudesta ja mielekkyydestä unohtamatta tietenkään työntekijöiden kokemaa laadukkuutta omaan työhönsä liittyen.

LÄHDELUETTELO

Alila, K. 2013. Varhaiskasvatuksen laadun ohjaus ja ohjauksen laatu. Laatu-
puhe varhaiskasvatuksen valtionhallinnon ohjausasiakirjoissa 1972-2012. Tampe-
reen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Akateeminen väitöskirja.

Alila, K. & Parrila, S. (toim.) 2004. Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä
varhaiskasvatuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:17.

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.

Eskelinen, M. & Hermanfors, K. 2016. Varhaiskasvatuksen nykytila. Kasvatus
1/2016, 70-71.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä:
Gummerrus Kirjapaino Oy.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19. painos. Hel-
sinki: Tammi.

Hujala, E. 2015. Yhdessä onnistumme. Lastentarha 4/2015, 22.

Hujala, E. & Fonsén, E. 2010. Varhaiskasvatuksen laadun vahvuudet ja kehittä-
misenkohteet. Lastentarha 2/2010, 9.

Hujala, E. & Fonsén, E. 2011. Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagogi-
nen kehittäminen. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen
käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 313-327.

Hujala, E., Parrila, S., Lindberg, P., Nivala, V., Tauriainen, L. & Vartiainen, P.
1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. 2. painos. Oulun yliopisto, Var-
haiskasvatuskeskus.

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhais-
kasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.

Häkkä, A., Kuokkanen, H., & Virolainen, A. (toim.) 2014. Lapsen parhaaksi. Lä-
hihoitaja varhaiskasvattajana. 3., uudistettu painos. Helsinki: Edita Oy.

Idänpään-Heikkilä, U. 2004. Mitä kuuluu sosiaali- ja terveystieteiden laadun-
hallintaan? Teoksessa R. Ruokolainen & K. Alila (toim.) Varhaiskasvatuksen
laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki:
Edita Prima Oy, 54-55.

Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuu-
teen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lapsen kokemukset päivähoitossa. Helsinki: Gaudeamus.

Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A R. & Rausku-Puttonen, H. (toim.). Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 93-95.

Kaupunginvaltuusto 2015. Tornion kaupungin talousarvio ja -suunnitelma 2016-2018.

Koulutuslautakunnan pöytäkirja 17.8.2016. Tornion kaupunki. Varhaiskasvatuksen 3-6 -vuotiaiden ryhmäkokojen muutos 1.8.2016 alkaen. Luettu 22.10.2016. <<http://212.50.147.150/d5web/kokous/20163491-3.HTM>>

Kupila, P. (toim.). 2004. Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Tammi.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lecklin, O. 2006. Laatu yrityksen menestystekijänä. 5., uudistettu painos. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Malmi, T., Peltola, J. & Toivanen, J. 2006. Balanced Scorecard – Rakenna ja sovelle tehokkaasti. 5., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2010. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Pedatieto.

Nummenmaa, A R. 2006. Kasvattajien yhteisö ja kasvatuskulttuuri. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A R. & Rausku-Puttonen, H. (toim.). Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 27.

Onnismaa, E-L. 2008. Varhaiskasvatuksen laatu on osaavia aikuisia. Lastentarha 4/2008, 41.

Opetushallitus 2016a. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Opetushallitus 2016b. Vasu2017 luonnos 11.4.2016. Tulostettu 14.9.2016.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Lasten liikuntasuosituksset: vähintään kolme tuntia liikuntaa päivässä. Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedotteita 7.9.2016. Hakupäivä 10.10.2016. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/09/lasten_liikuntasuosituksset.html>

Pakisjärvi, J. 2007. Ammattitaitoa, yhteistyötä ja joustavuutta. Tornion päivähoiton laatu vanhempien kokemana aluejohtajuuden aikakauden alkutaipaleella. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Työkirja ammattikorkeakouluun. Jokioinen: e-Oppi Oy.

Rautiainen, A. 2016. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Osaamisen asiassa – Opetushallituksen blogikirjoitus. Hakupäivä 10.10.2016.
<http://www.oph.fi/ajankohtaista/blogi/101/0/mita_on_varhaiskasvatuksen_pedagogiikka>

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos 2005-2016. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi Luettu 16.11.2016.
<<https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=sy5xjLcAAA==®ion=szYzAQA=&year=sy4rBQA=&gender=t&abs=f&color=f>>

Tornion kaupunki 2014. Tornion kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Koulutuslautakunta 19.3.2014 §17. Tulostettu 10.4.2016.

Päivähoidon johtoryhmä 2006. Tornion päivähoidon laadunhallintastrategia. Strategia-analyysi 2004-2006. Visio 2014. Tulostettu 10.4.2016.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turja, L. 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 52.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9. Helsinki: Edita Prima Oy.

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerrus Kirjapaino Oy.

LIITTEET

- Liite 1. Kyselyn saatekirje vanhemmille.
- Liite 2. Kyselylomake

Liite 1 1(2)

SAATE

ASIAKASKYSELY TORNION KAUPUNGIN PÄIVÄHOIDON LASTEN VANHEMMIL- LE

Hyvät lasten vanhemmat,

Olen Lapin ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija ja teen opinnäytetyötäni jonka tarkoituksena on kartoittaa Tornion kaupungin päivähoidossa olevien lasten vanhempien mielipiteitä ja kokemuksia varhaiskasvatuksen ja päivähoidon laadusta. Ajatus tähän aiheeseen kehittyi yhdessä Tornion kaupungin varhaiskasvatuksen johtoryhmän kanssa. Työn aihe kumpuaa käytännön tarpeista tehdä kartoitusta palvelun laatuun liittyen ja on aiheellinen myös palvelun kehittämisen näkökulmasta. Kyselyyn osallistuvat kaikki Tornion kaupungin päiväkodit. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua syksyllä 2016.

Teillä vanhempina ja palvelun käyttäjinä on arvokasta kokemustietoa päivähoidosta. Pyydän Teitä vastaamaan oheisessa linkissä olevaan kyselylomakkeeseen. Kysely on avoinna 27.5.-20.6.2016 välisenä aikana. Kysely tehdään Webropol -ohjelman avulla ja vastaukset ovat vain minun käytössä. Webropol -vastauksia ei voida kohdistaa vastaajaan. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömänä ja kyselyyn vastaaminen vie arviolta noin 10 minuuttia.

Lisätietoja saatte tarvittaessa sähköpostitse.

KIITÄN ETUKÄTEEN VASTAUKSESTANNE!

Ystävällisin terveisin,

Sonja Väisänen
sonja.vaisanen2@edu.lapinamk.fi

Riitta Keloneva
riitta.keloneva@tornio.fi

Tästä linkistä pääset kyselyyn:

<https://www.webpolsurveys.com/S/FC55430BC7C1E8F6.par>

Liite 1 2(2)

(Linkki löytyy myös Tornion kaupungin Internet -sivuilta päivähoiton ja esiopetuksen alta)

Liite 2 1(5)

KYSELY LASTEN VANHEMMILLE PÄIVÄHOIDON LAADUSTA

Valitkaa jokaisen kysymyksen kohdalla mielestänne sopivin vaihtoehto.

Perustiedot

Lapsenne ikä?

Päivähoidossa olevien lastenne lukumäärä?

Kuinka kauan olette olleet päivähoidon asiakkaana?

Alle 1v. 1-3 v. 4-5 v. Yli 5v.

Lapsenne on:

- a) kokopäivähoidossa
 b) osapäivähoidossa
 c) vuorohoidossa

Päivähoitopalvelut

Miten seuraavat asiat ovat toteutuneet Tornion päivähoitossa?

	5 Erit- tän hyvin	4 Hy- vin	3 Tyy- dyttä- tä- västi	2 Huo- nosti	1 Erit- tän huo- nosti
Tornion varhaiskasvatuksesta ja päivähoitosta on saatavilla riittävästi tietoa	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteistyö päivähoitotoimiston ja aluejohtajien kanssa toimii	☐	☐	☐	☐	☐
Päivähoitopaikan hakumenettely sujui	☐	☐	☐	☐	☐
Työntekijät ovat tavoitettavissa	☐	☐	☐	☐	☐
Saimme lapsellemme toivomamme päivähoitopaikan	☐	☐	☐	☐	☐

Liite 2 2(5)

Päiväkodin toiminnallisuus

Oletteko samaa vai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?

	4 Täysin samaa mieltä	3 Jokseenkin samaa mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	1 Täysin eri mieltä
Ryhmäkoot ovat liian suuria	☐	☐	☐	☐
Yhtä lasta kohden on riittävästi aikuisia	☐	☐	☐	☐
Aikuiset vaihtuvat usein ryhmässä	☐	☐	☐	☐
Päiväkodin sisätilat ovat turvallisia	☐	☐	☐	☐
Päiväkodin sisätilat ovat viihtyisät	☐	☐	☐	☐
Päiväkodin ulkotilat ovat turvalliset	☐	☐	☐	☐
Päiväkodin ulkotilat ovat viihtyisät	☐	☐	☐	☐
Päiväkodin aukioloajat vastaavat perheemme tarpeita	☐	☐	☐	☐

Vuorovaikutus, yhteistyö ja henkilökunnan ammattitaito

Miten koette seuraavien asioiden toteutuvan päivähoitossa?

	5 Erittäin hyvin	4 Hyvin	3 Tyydyttävästi	2 Huonosti	1 Erittäin huonosti
Henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö on sujuvaa ja avointa	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsen yksilöllistä kasvua ja kehitystä tuetaan yhdessä vanhempien kanssa kasvatuskumppanuuden muodossa	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn ottamaan asioita helposti puheeksi henkilökunnan kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökunta on ammattitaitoista	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökunta on luotettavaa	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökunnan keskinäinen vuorovaikutus näyttää toimivalta ja toista kunnioittavalta	☐	☐	☐	☐	☐
Toiminta varhaiskasvatuksessa on suunnitelmallista	☐	☐	☐	☐	☐

Liite 2 4(5)

Tiedän varhaiskasvatuksen sisällöstä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsellamme on itsellään mahdollisuus vaikuttaa päiväkodin arjessa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tyytyväisyys palveluihin

Kuinka hyvin seuraavat asiat toteutuvat?

	5 Erit- täin hyvin	4 Hy- vin	3 Tyy- dyttä- västi	2 Huo- nosti	1 Erit- täin huo- nosti
Lapsenne lähtee mielellään päiväkotiin	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsenne viihtyy päiväkodissa	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsenne on kehittynyt ja oppinut uusia asioita päiväkodissa	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsenne on kokenut onnistumisia päiväkodissa	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsenne on solminut kaverisuhteita päiväkodissa	☐	☐	☐	☐	☐
Päiväkodissa on myönteinen ja kannustava ilmapiiri	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsenne otetaan huomioon yksilönä	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsenne kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsenne erityistarpeet otetaan huomioon	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsenne varhaiskasvatus vastaa odotuksianne	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsenne hoidosta ja kasvatuksesta käydään keskustelua säännöllisesti	☐	☐	☐	☐	☐

Miten koette lastanne koskevat aloitus- ja vasukeskustelut? Käsitelläänkö niissä oleellisia ja tärkeitä asioita?

Liite 2 5(5)

Miten koette sähköisen hoitoaikojen varausjärjestelmän sekä hoitoaikaperusteisen asiakasmaksun vaikuttaneen päivähoiton toimivuuteen?

Minkä kouluarvosanan antaisitte päivähoiton laadulle asteikolla 4-10?

Onko jotain muuta, mitä haluaisit sanoa päivähoitopalveluista? (Esimerkiksi kaipaatteko jotain lisää, missä on puutteita, mitä voisi tehdä toisin, mikä on erityisen hyvää.)
